

तृतीय महाधिवेशनको
राजनीतिक प्रस्ताव
नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी प्रकाशन

राजनीतिक प्रस्ताव

(का. तुलसीलाल अमात्य, मन्त्री, अन्तर जोन
सामञ्जस्य समितिद्वारा प्रेषित र तृतीय
महाधिवेशनद्वारा पारित)

(२०१९ वैशाख ४ गतेदेखि १५ गतेसम्म)

संस्कृत विद्यापीठ, काठमाडौं
१९९९

दोश्रो संस्करण : २०७१/०४/१७

प्रति : १०००

मुल्य : रु.५०/-

कम्प्युटर :

डाता रिसर्च एण्ड एनालाईसेस सेन्टर प्रा.लि.
पाटनढोका, फोन नं. ५५३३९५९

मुद्रण : एसिई प्रिन्टिङ्ग प्रेस

जावलाखेल, फोन नं. ५५२३९५९

प्रकाशक: तुल्सीलाल स्मृती प्रतिष्ठान
ललितपुर।

अन्तर जोन सामाज्यस्य समितिका मन्त्री का. तुल्सीलाल अमात्यले तेस्रो पार्टी महाधिवेशनमा राजनीतिक रिपोर्ट पेस गर्नुभएको थियो । उक्त रिपोर्टमा सबै प्रतिनिधिहरूले आफ्नो विचार प्रकट गर्न सकून् भन्ने उद्देश्यले प्रतिनिधिहरूको विभिन्न डफ्फा पार्टी महाधिवेशनले बनाएको थियो । यी विभिन्न डफ्फा बैठकहरूमा सबै साथीहरूले भाग लिए । संशोधन, थपघट आदिका विभिन्न सुभावहरू आए ।

डफ्फा बैठकबाट आएका विभिन्न सुभावहरूलाई एकत्रित गर्न महाधिवेशनले नौ जनाको एउटा आयोग खडा गर्‍यो । सो आयोगले डफ्फा बैठकहरूबाट आएका सुभावहरूलाई एकत्रित गरी महाधिवेशनमा पेस गर्‍यो । औपचारिकरूपबाट तेस्रो पार्टी महाधिवेशनले रिपोर्टमा आएका सुभावहरूलाई स्वीकृति, अस्वीकृति नयाँ थप सुभाव आदि दिने काम गरी राजनीतिक रिपोर्टलाई पारित गर्‍यो ।

त्यसपछि, पारित गरिएको विभिन्न सुभावहरूको आधारमा रिपोर्टमा संशोधन गरी प्रकाशित गर्न पार्टी महाधिवेशनले पाँच जनाको एउटा राजनीतिक आयोगको गठन गर्‍यो । तेस्रो पार्टी महाधिवेशनको सो आदेश बमोजिम, मूल रिपोर्टमा संशोधन गरी यस रूपमा राजनीतिक रिपोर्ट तयार गरेका छौं ।

काठमाडौं
२०१९ साल, आषाढ ।

राजनीतिक आयोग,
तेस्रो पार्टी महाधिवेशन,
नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी ।

हाम्रो द्वितीय महाधिवेशन भएको पाँच वर्ष नाघी, छ वर्ष लागि सकेको छ । पार्टी विधान अनुसार महाधिवेशन दुई-दुई वर्षमा हुनुपर्ने हो । यो तृतीय महाधिवेशनको निमित्त हाम्रो पार्टीका साधारण सदस्यहरूले धेरै समय अघिदेखि आवाज उठाउँदै आएका हुन् । यसबाहेक हाम्रो पार्टीको केन्द्रीय समितिका बैठकहरू, पार्टीको केन्द्रीय सम्मेलनहरू तथा प्लेनमहरूले पनि बराबर पार्टी महाधिवेशनको निर्णय लिँदै आएका हुन् । २०१७ सालको फागुन महिनामा भएको प्लेनमले ९ महिनाभित्र पार्टीको तृतीय महाधिवेशन बोलाउने पछि भन्ने एक रायले निर्णय गरेको हो । तर पुरानो केन्द्रीय नेतृत्वको अवसरवादी अङ्गले पार्टी महाधिवेशन बारम्बार टाल्दै नै आयो र अन्तमा फेरि पनि विभिन्न जिल्लाहरू र जोन कमिटीहरूले अलग अलग तथा संयुक्तरूपले माग गर्दागर्दै पनि बेवास्ता गरी चुप्प रहँदा पार्टीका बहुसंख्यक सदस्यहरूको प्रतिनिधित्व हुने गरी विभिन्न जिल्लाहरूद्वारा आफ्नै सक्रियतामा 'अन्तर जोन सामञ्जस्य समिति' को गठन भयो । यस समितिद्वारा बोलाइएको यो तृतीय महाधिवेशन सफलताका साथ हुँदै छ ।

२००७ सालपछि, खास गरेर हाम्रो पार्टीको द्वितीय महाधिवेशनपछि विश्व राजनीतिमा र हाम्रो राष्ट्रिय जीवनमा ठूलो परिवर्तन आएको छ । विश्वमा समाजवादी व्यवस्थाको प्रभाव र शक्ति द्रूतगतिले अगाडि बढेको छ । २०१७ सालमा मास्कोमा भएको संसारका कम्युनिस्ट तथा मजदूर पार्टीहरूको सम्मेलनले अन्तर्राष्ट्रिय स्थितिको विश्लेषण गर्दै सहीरूपमा भनेको छ, "हालसालका वर्षहरूको खास परिणाम, विश्व समाजवादी व्यवस्थाको शक्ति र अन्तर्राष्ट्रिय प्रभावको द्रूतविकास, राष्ट्रिय मुक्ति आन्दोलनको प्रभावले गर्दा औपनिवेशिक व्यवस्थाको तीव्र गतिले भइरहेको पतन, विश्व व्यवस्थामा वर्ग संघर्षको तीव्रता र विश्व पूँजीवादी व्यवस्थाको निरन्तर रूपमा भइरहेको न्हास र पतन नै हो । साम्राज्यवादी

राजनीतिक प्रस्ताव
१

साथीहरू,

हाम्रो द्वितीय महाधिवेशन भएको पाँच वर्ष नाघी, छ वर्ष लागि सकेको छ । पार्टी विधान अनुसार महाधिवेशन दुई-दुई वर्षमा हुनुपर्ने हो । यो तृतीय महाधिवेशनको निमित्त हाम्रो पार्टीका साधारण सदस्यहरूले धेरै समय अघिदेखि आवाज उठाउँदै आएका हुन् । यसबाहेक हाम्रो पार्टीको केन्द्रीय समितिका बैठकहरू, पार्टीको केन्द्रीय सम्मेलनहरू तथा प्लेनमहरूले पनि बराबर पार्टी महाधिवेशनको निर्णय लिँदै आएका हुन् । २०१७ सालको फागुन महिनामा भएको प्लेनमले ९ महिनाभित्र पार्टीको तृतीय महाधिवेशन बोलाउने पछि भन्ने एक रायले निर्णय गरेको हो । तर पुरानो केन्द्रीय नेतृत्वको अवसरवादी अङ्गले पार्टी महाधिवेशन बारम्बार टाल्दै नै आयो र अन्तमा फेरि पनि विभिन्न जिल्लाहरू र जोन कमिटीहरूले अलग अलग तथा संयुक्तरूपले माग गर्दागर्दै पनि बेवास्ता गरी चुप्प रहँदा पार्टीका बहुसंख्यक सदस्यहरूको प्रतिनिधित्व हुने गरी विभिन्न जिल्लाहरूद्वारा आफ्नै सक्रियतामा 'अन्तर जोन सामञ्जस्य समिति' को गठन भयो । यस समितिद्वारा बोलाइएको यो तृतीय महाधिवेशन सफलताका साथ हुँदै छ ।

२००७ सालपछि, खास गरेर हाम्रो पार्टीको द्वितीय महाधिवेशनपछि विश्व राजनीतिमा र हाम्रो राष्ट्रिय जीवनमा ठूलो परिवर्तन आएको छ । विश्वमा समाजवादी व्यवस्थाको प्रभाव र शक्ति द्रूतगतिले अगाडि बढेको छ । २०१७ सालमा मास्कोमा भएको संसारका कम्युनिस्ट तथा मजदूर पार्टीहरूको सम्मेलनले अन्तर्राष्ट्रिय स्थितिको विश्लेषण गर्दै सहीरूपमा भनेको छ, "हालसालका वर्षहरूको खास परिणाम, विश्व समाजवादी व्यवस्थाको शक्ति र अन्तर्राष्ट्रिय प्रभावको द्रूतविकास, राष्ट्रिय मुक्ति आन्दोलनको प्रभावले गर्दा औपनिवेशिक व्यवस्थाको तीव्र गतिले भइरहेको पतन, विश्व व्यवस्थामा वर्ग संघर्षको तीव्रता र विश्व पूँजीवादी व्यवस्थाको निरन्तर रूपमा भइरहेको न्हास र पतन नै हो । साम्राज्यवादी

शक्तिहरूको दाँजोमा समाजवादी शक्तिहरू युद्धका शक्तिहरूको विरुद्ध शान्तिका शक्तिहरूको श्रेष्ठता विश्व रङ्गमञ्चमा अभै स्पष्ट रूपमा देखिँदै आएको छ ।”

आजको संसारमा विश्व समाजवादी व्यवस्था निर्णायक शक्तिको रूपमा देखा पर्दैछ तथा सोभियत संघ विश्व राजनीतिको केन्द्रको रूपमा परिणत हुन आएको छ । सन् १९१७ को अक्टोबर क्रान्तिपछि यस ४५ वर्षको अवधिमा सोभियत संघ, एउटा पछौटे अवस्थाबाट उठेर संसारको सबभन्दा उन्नत तथा विकसित मुलुक हुँदैछ । एकातिर सर्वसाधारण जनताको जीवनस्तर विश्वमा सबभन्दा उच्च हुन लागेको छ भने अर्कोतिर कामको घण्टा सबभन्दा कम हुने भएको छ । हजारौं वर्षदेखि मानव समाजका विभिन्न विचारक तथा दार्शनिकहरूले मानव समाजमा व्याप्त गरिबी, घृणा, द्वेष र युद्धबाट मुक्त एक सुन्दर समाजको कल्पना गरेका थिए, जुन समाजमा, सही मानेमा सबै प्रकारका प्राकृतिक साधनहरू र मानवीय शक्तिहरूको उपयोग सारा समाजको हितमा हुनेछ । पहिलो पटक, महान् विचारक मार्क्स र एन्गल्सले यस्तो सुन्दर समाज श्रेष्ठ व्यक्तिहरूको मस्तिष्कको कोरा कल्पनाको कुरा मात्र नभै हाम्रै विश्वमा आउने वास्तविक व्यवस्था हो भनी यसका वैज्ञानिक आधारहरू खडा गरेका थिए । यो सुन्दर समाज, साम्यवादी व्यवस्थाको स्थापना गर्न कम्युनिस्ट पार्टीको नेतृत्वमा महान् सोभियत जनताअधि बढिरहेका छन् । यही आउँदो २० वर्षभित्रै साम्यवादी समाज स्थापना गर्ने व्यापक र वैज्ञानिक योजना तयार गरिएको छ । सोभियत कम्युनिस्ट पार्टीको २२ औं महाधिवेशनले दृढ निश्चयको साथ घोषणा गरेको छ कि सोभियत संघको यसै पुस्ताले साम्यवादी व्यवस्थाको उपभोग गर्न पाउने छन् ।

२००६ सालमा मात्र साम्राज्यवादी तथा सामन्तवादी व्यवस्थाबाट मुक्त भएको कयौं वर्षको युद्धबाट जर्जत हाम्रो छिमेकी जनवादी चीन कम्युनिस्ट पार्टी तथा का. माओको कुशल नेतृत्वमा विश्वलाई चकित पार्ने रूपमा द्रुत गतिले अधि बढिरहेछ । जनताको जीवनस्तर अद्भूतरूपले उठिरहेछ । भर्खरै स्वतन्त्र भएको तिब्बत पनि कम्युनिस्ट पार्टी तथा का. माओको कुशल नेतृत्वमा तीब्रगतिले चौतर्फी विकास गरी रहेको छ । दासताको काँचुली फ्याँकी तिब्बतका जनता नयाँ तथा समुन्नत तिब्बतको निर्माण गर्न अधि बढिरहेछन् । तिब्बतमा कृषि र

पशुपालनको विकासको साथै उद्योग, सञ्चार परिबहन, संस्कृति र सार्वजनिक स्वास्थ्यको कार्य आदि निर्माण कार्य अत्यन्त तेजको साथ हुँदै छ । युरोपमा चेकोस्लोभाकिया, पोल्यान्ड, पूर्वी जर्मनी, रुमानिया, हङ्गेरी, अल्बानिया, बल्गेरिया र एशियामा जनवादी चीन बाहेक उत्तर कोरिया, उत्तरी भियतनाम र मंगोलिया पनि कम्युनिस्ट पार्टीको नेतृत्वमा द्रुतगतिले सुखी र समृद्ध समाजको निर्माणतिर अग्रसर भइरहेछन् । यसबाहेक ल्याटिन अमेरिकामा क्युबाले मार्क्सवादी लेनिनवादी सिद्धान्त ग्रहण गरी यति छोटो अवधिमा नै पछौटे, कृषिप्रधान तथा अमेरिकाली साम्राज्यवादमाथि आश्रित आफूलाई क्रान्तिकारी भूमिसुधार गरेर विदेशी पूँजीको राष्ट्रियकरण गरी अदम्यबेगले औद्योगीकरण गरिरहेछ । जनताको जीवनस्तर उठाइ रहेछ र समाजवादको निर्माणमा अधि बढिरहेछ ।

समाजवादी देशहरूको अद्वितीय विकासले पूँजीवादमाथि समाजवादको श्रेष्ठतालाई सिद्ध गर्नाको साथै विकासको बाटोमा लम्किरहेका देशहरूलाई अपूँजीवादी विकासको बाटो नै सही बाटो हो भन्ने सिद्ध गरेको छ । विकासतर्फ अग्रसर देशहरूलाई आर्थिक सहयोग प्रदानगरी तथा अनुकूल अन्तर्राष्ट्रिय वातावरणको सृजना गरी यी देशहरूको विकासमा ठूलो मद्दत पुऱ्याइरहेछ । विश्व पूँजीवादी व्यवस्था आज एउटा ठूलो संकटमा परेको छ । यस संकटबाट मुक्ति पाउन पूँजीवादी व्यवस्थाको अन्त मात्र एक उपाय हुन आएको छ । पूँजीवादी अर्थतन्त्रको अस्थिरता बढ्दो छ । पूँजीवादभित्रको अन्तर्द्वन्द्व चरमसीमामा पुगिरहेछ । पूँजीवादी देशहरूमा वर्ग सङ्घर्ष तीब्ररूपले बढिरहेछ । एकाधिकार पूँजीको विकासले श्रमिक वर्गको शोषण चरमसीमामा छ । हरसाल लाखौं मानिस बेरोजगार हुँदैछन् । पूँजीवादी देशहरूको आपसी अन्तर्द्वन्द्व, पूँजीवादी देशभित्रको वर्ग संघर्षको तीब्रता, समाजवादी देशहरूको बढ्दो शक्ति र तेजको साथमा उप-निवेशवादको अन्त भइरहेकाले विश्व पूँजीवादी व्यवस्थाले आजसम्म नदेखेको सर्वव्यापी संकटको सामना गरिरहनु परेको छ । यसले पूँजीवादी व्यवस्थाको अन्तलाई सारै नै नजिक ल्याएको छ ।

यसबाहेक, आज अफ्रिका, एशिया र ल्याटिन अमेरिकाका देशहरू स्वतन्त्र भइ आफ्नो विकासतिर लम्किरहेका छन् । विश्व औपनिवेशिक व्यवस्था तीब्र

रूपले भक्तिकद्वैत । भर्खरै स्वतन्त्र भएका कतिपय राष्ट्रहरू थोत्रिसकेको पुरानो पूँजीवादी पद्धतिभन्दा भिन्न प्रकारले विकासतर्फ बढिरहेका छन् ।

एकताका आफूलाई प्रजातन्त्रवादको ठेकेदार हुँ भन्ने दावा गर्ने साम्राज्यवादी मुलुकहरू खास गरी अमेरिका तथा ब्रिटिस साम्राज्यवाद आज संसारमा बढ्दै गएको प्रजातान्त्रिकको आन्दोलनबाट अत्यन्त घबराउन लागेका छन् । यी साम्राज्यवादी मुलुकहरू ठाउँ-ठाउँमा घटित हुन लागेको प्रतिक्रियावादी फौजी हुकुमशाहीहरूको पक्षमा खडा हुन थालेका छन् र ठाउँठाउँमा आफ्नै सक्रियतामा प्रजातान्त्रिक व्यवस्थामाथि फौजी हमला गराई फौजी तानाशाही व्यवस्था कायम गर्नका लागि रहेछन् । आज साम्राज्यवादीहरू आफ्नो शोषण र अत्याचार कायम राख्नको निमित्त नयाँ उप-निवेशवादी पद्धतिको उपयोग विभिन्न रूपमा गरिरहेछन् ।

साम्राज्यवादीहरूद्वारा नयाँ उपनिवेशवादको रूपमा विभिन्न चालहरू रचिँदापनि अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा निर्णायक शक्तिको रूपमा समाजवादी तथा प्रजातान्त्रिक शक्तिहरू देखा पर्दै गइरहेका छन् । हाम्रो देशभित्र प्रजातान्त्रिक शक्तिहरूमाथि प्रहार गर्न प्रतिक्रियावादी, दरबारिया र सामन्तवादी शक्तिहरू केही रूपमा सफल भएतापनि देशका निर्णायक शक्ति श्रमजीवी जनता र क्रान्तिकारी वर्गहरू हुन्, जसमा किसान, मजदुर, युवक, विद्यार्थी, प्रगतिशील बुद्धिजीवी र राष्ट्रिय पूँजीपतिहरू सामन्तवादको विरोध तथा प्रजातान्त्रिक व्यवस्थाका पक्षमा छन् ।

२००७ सालदेखि यता नेपाली जनताको राजनैतिक चेतना धेरै नै अगाडि बढेको छ । यस १२ वर्षको अवधिमा नेपाली जनता अनेकौँ जन तथा वर्ग संघर्षहरूमा उत्रिसकेका थिए । जिल्ला जिल्लामा व्यापक रूपमा किसान आन्दोलनहरू भएका थिए । कतिपय ठाउँमा किसानहरूले आफ्ना मागहरू हासिल गरिसकेका थिए । २००७ सालपछि भएका जनवर्गीय संघर्षको नेतृत्व मुख्यतः कम्युनिस्ट पार्टीले नै गरेको थियो । यसरी कम्युनिस्ट पार्टी नेपालका क्रान्तिकारी तत्वहरूको अगुवाको रूपमा देखापर्दै आइरहेको थियो । २०१५ सालमा भएको साधारण चुनावपछि नेपाली काङ्ग्रेस सत्तारूढ भएको समयमा जनतामा कम्युनिस्ट पार्टीको प्रभाव बढ्दै नै गइरहेको थियो । नेपाली काङ्ग्रेसको वैकल्पिक शक्तिको रूपमा कम्युनिस्ट पार्टी

बढिरहेको थियो । कम्युनिस्ट पार्टीको नेतृत्वमा भएका आन्दोलनहरूमा व्यापक जनसहयोग तथा विभिन्न नगरपालिकाहरूको चुनावमा कम्युनिस्ट तथा कम्युनिस्ट समर्थित उम्मेदवारको विजयले जनतामा बढ्दो कम्युनिस्ट प्रभावलाई देखाएको थियो ।

विभिन्न कमजोरीहरू भएतापनि नेपालमा संसदीय व्यवस्था चलिरहेको थियो । सर्वसाधारण जनताको चेतना बढिरहेको थियो । सामन्त विरोधी प्रजातान्त्रिक शक्तिहरूको प्रभाव बढ्दै गएको थियो । जनतामा बढ्दो प्रजातान्त्रिक चेतना र सामन्तवाद विरोधी भावनाले प्रतिक्रियावादी तथा सामन्तहरूको मुटुमा द्याङ्ग्रो ठोक्यो र यसैको परिणाम स्वरूप राजा महेन्द्रले २०१७ सालको पौष १ गतेको काण्ड गरे । आजको यस्तो राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्थितिमा राजा महेन्द्रले प्रजातान्त्रिक व्यवस्थामाथि हमला गरी नेपालको इतिहासलाई पछि धकेल्ने काम गरेका छन् । यस घटनाले यस कुरालाई स्पष्ट गरिदिएको छ, राजा महेन्द्र र नेपालका सामन्तहरूलाई साधारण खालको प्रजातन्त्रसम्म सह्य छैन ।

साथीहरू,

प्रजातान्त्रिक आन्दोलनको पक्षमा भएको आजको अन्तर्राष्ट्रिय स्थितिको पृष्ठभूमिमा हामीले हाम्रो राष्ट्रिय समस्याहरूको विश्लेषण गर्नुपरेको छ । आज तपाईं हामी यहाँ भेला भएका साथीहरूले, देशको स्थितिको मार्क्सवादी लेनिनवादी विश्लेषण गरी देशमा प्रजातन्त्रको स्थापना गर्न, देशका किसान, मजदूर तथा शोषित पीडित जनताको हितको निमित्त कम्युनिस्ट पार्टीको ऐतिहासिक जिम्मेवारी पूरा गर्नुछ । कम्युनिस्ट पार्टीको ठोस भूमिका बिना देशमा प्रजातन्त्र सबल र दिगो हुन सक्दैन भन्ने कुरा हामी सबैले महसुस गरेका नै छौं । तसर्थ देशप्रतिको यो जिम्मेवारी पूरा गर्न हामीले सही नीतिको निर्माण गर्नुछ र आफ्नो जिम्मेवारी पूरा गर्नु छ । साथै साथीहरू, आज हाम्रो पार्टीभित्र गलत विचारधाराहरूले प्रश्रय पाएका छन् । हामीले गलत अवसरवादी तत्वबाट पार्टीलाई मुक्त गरी पार्टीलाई सही मानेमा मार्क्सवादी लेनिनवादी सर्वहारा वर्गको पार्टीको रूपमा खडा गर्नुपरेको छ, अनिमात्र हामीले देशप्रतिको हाम्रो ऐतिहासिक जिम्मेवारीलाई पूरा गर्न सक्नेछौं ।

पौष १ गतेको फौजी कारबाहीको पृष्ठभूमि

२००७ सालको क्रान्तिपछि देशमा प्रजातन्त्रलाई सबल र दिगो पार्ने काम भएन । यो निर्विवाद सत्य हो, सामन्ती व्यवस्थाको पूर्ण अन्त र देशमा देखापरेका साम्राज्यवादी तथा विदेशी हस्तक्षेपबाट देशलाई पूर्ण मुक्त नगरेसम्म प्रजातन्त्र दिगो हुन सक्दैन । साथै २००७ सालको क्रान्तिबाट प्राप्त संविधानसभाको चुनाव गराई पूर्ण शक्ति जनताको हातमा हस्तान्तरण गर्नु अत्यन्त आवश्यक थियो । देशमा प्रजातन्त्रलाई विकासोन्मुख र स्थायित्व प्रदान गर्न उपरोक्त कुराहरू अत्यन्त आवश्यक थिए । तर सामन्ती व्यवस्थाको अन्त, साम्राज्यवादी तथा विदेशी हस्तक्षेपबाट देशलाई मुक्त र तमाम शक्ति जनताको हातमा हस्तान्तरण गर्ने कुरा दिनहुँ पन्छिँदै गयो ।

यसको विपरीत राणाशाहीबाट खोसिएको शक्ति राजाको हातमा सञ्चित गराउने कामहरू हुँदै गए । २००७ सालको नेतृत्व गर्ने नेपाली काङ्ग्रेसले राजालाई देशको वैधानिक नायकको रूपमा मात्र स्वीकार नगरी वास्तविक शक्ति राजाको हातमा निहित गराउने काम गर्‍यो । मन्त्रिमण्डल भङ्ग गर्ने, पुनर्गठन गर्ने सल्लाहकार राख्ने, भङ्ग गर्ने र अन्तरिम विधानमा स्वेच्छाचारी रूपमा संशोधन गर्ने लगायत तमाम राजनैतिक अधिकारहरू राजाकै हातमा सुम्प्यो । यसले गर्दा प्रजातन्त्रमाथि खेल्ने पूरा छुट राजाले पाए । अन्तरिम व्यवस्थाको रूपमा राजालाई सबै शक्ति दिएतापनि त्यसबेलाको नेपाली काङ्ग्रेस सरकारले २००७ सालको क्रान्तिद्वारा जनताले प्राप्त गरेको संविधानसभाको चुनाव गराउनेतर्फ कुनै सक्रियता लिएन । मातृका सरकारबाट राजको हात अझै मजबुत पार्न विभिन्न कामहरू भए । त्यसपछि गठित भएका विभिन्न सरकारहरूले राजालाई एकपछि अर्को जनताले प्राप्त गरेका अधिकारहरू खोसिने काममा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष दुबै रूपले मद्दत गर्दै आए ।

यो त निर्विवाद सत्य हो कि आफ्नो अधिकारप्रति जनता पूर्ण सजग नहुञ्जेलसम्म ती अधिकारहरूको कुनै सुरक्षा हुँदैन । नेपाली काङ्ग्रेस लगायत

विभिन्न पूँजीवादी पार्टीहरू जनतालाई सचेत गर्ने र आफ्नो अधिकारहरूको निमित्त व्यापक जनआन्दोलन गराउने कुनै पनि काम भएन । यसको विपरीत यी पूँजीवादी पार्टीहरूले जनताबाट पर-पर भाग्दै गए र नेपालको राजनीतिलाई जनताको राजनीति बनाउनुको सट्टा मन्त्रिमण्डलको हेरफेरलाई मुख्य कुरा ठानी दरबार धाउन थाले । यसले गर्दा यी पार्टीहरूको जनतासँगको सम्बन्ध छुट्टै गयो र राजाले यसको फाइदा उठाउँदै गए ।

अर्कोतिर २००७ सालको क्रान्तिपछि देखिनै राजा र देशका ठूलाठूला सामन्तहरू क्रान्तिको फलस्वरूप साधारण जनतामा आएको चेतनाबाट आत्तिन थालेका थिए र जनताले पाएका अधिकारहरू खोस्न विभिन्न षड्यन्त्रहरू रचन थाले । आफ्नो शक्तिलाई अक्षुण्ण राख्न र अझ बढी शक्ति सञ्चित गर्न राजाले विभिन्न पार्टीहरूमा फुट गराउन थाले । फलस्वरूप राष्ट्रिय प्रजा पार्टीको गठन, जनतान्त्रिक संयुक्त मोर्चाबाट प्रजापरिषद् अलग्गिनु र विभिन्न समानान्तर पार्टीहरूको गठन नेपालको राजनीतिमा देखापर्दै आउन थाल्यो । राजाद्वारा जनताको अधिकारमाथि गरिएको हमला न्यायालयको अधिकार हनन, किताबखाना, भ्रष्टाचार विभाग, गुप्तचर विभाग र कौसितोसाखाना आफ्नो अधिकारमा लिनु संविधानसभाको चुनावलाई रद्द गरी आफ्नो स्वार्थ सुहाउँदो प्रतिक्रियावादी संविधानको घोषणा गर्नु आदि प्रमुख हुन् । संविधानसभाको चुनाव रद्द गर्न सक्नु राजा र देशका प्रतिक्रियावादी सामन्तहरू आफ्नो षड्यन्त्रमा एक हदसम्म सफल भएका हुन् । संविधानसभाको चुनाव रद्द गराउनमा भूतपूर्व प्रधानमन्त्री श्री टड्कप्रसाद आचार्य र श्री के.आई. सिंहले ठाडो रूपमा राजालाई मद्दत गरे भने नेपाली काङ्ग्रेसले संसद्को चुनावलाई तुरुन्त मानी राजाद्वारा मनोनित संविधान मस्यौदा समितिमा भाग लिन स्वीकार गरी राजाको षड्यन्त्रलाई पूरा गर्न मद्दत पुऱ्यायो । नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीको दोस्रो महाधिवेशनले संविधानसभाको नारा दिएतापनि तत्कालीन पार्टीको नेतृत्वले यसका पक्षमा व्यापक जनमत तयार पार्न सक्रियता लिएन । अझ, संविधानसभाको नारा अस्वाभाविक भनी अवसरवादी नेतृत्वले संविधानसभाको चुनाव रद्द हुनु प्रतिक्रियावादी शक्तिको प्रजातान्त्रिक शक्तिमाथि प्रहार हो भन्ने तथ्यलाई अस्वीकार गरे ।

संविधानसभा खाइसकेपछि राजा र देशका प्रतिक्रियावादी सामन्तहरूले संसद्को चुनावको सम्बन्धमा आलटाल गरी पर पन्छाउने षड्यन्त्र गर्न थाले । राजा र देशका सामन्तहरू जनताका एकपछि अर्को अधिकारको हरण गर्दै पौष १ गतेको फौजी काण्ड गराउने षड्यन्त्रको पृष्ठभूमि तयार पार्ने रूपमा अविरलरूपले लागिरहेका थिए । कम्युनिस्ट पार्टीले यो आउन लागेको सङ्कटबाट जनगण र विभिन्न प्रजातान्त्रिक पार्टीहरूलाई सचेत गराउँदै आउनुको साथै दरबारी र सामन्ती शक्तिको सामना गर्न व्यापक संयुक्त मोर्चाको आन्वहान गर्दै आएको हो । तर यी पार्टीहरूले दरबार धाउने मनोवृत्ति त्याग्न सकेनन् । यो नारा कम्युनिस्टहरूको चाल भनी प्रतिक्रियावादी शक्तिहरूसित मुकाबिला गर्न देशका लागि आवश्यक व्यापक संयुक्त मोर्चा गरी ज्यादाभन्दा ज्यादा जनतालाई प्रजातान्त्रिक आन्दोलनमा उतार्ने कामलाई कहिल्यै कार्यान्वयन हुन दिएनन् ।

यसै सिलसिलामा नेपालमा भारत सरकारले गर्दै आएको कामहरूको पनि उल्लेख गर्नु नितान्त आवश्यक छ । २००७ सालको क्रान्तिपछि भारत सरकारले नेपाललाई आफ्नो प्रभाव क्षेत्रमा राख्न र विशेष आर्थिक फाइदा उठाउन भर्खरै फस्टाउन लागेको प्रजातन्त्र कमजोर पार्ने विभिन्न कामहरू गर्न थाल्यो । देशमा राजनैतिक अस्थिरता कायम राख्न, प्रतिक्रियावादी शक्तिलाई उचाल्न, प्रजातान्त्रिक शक्तिहरूमा फुट ल्याउन र राजालाई शक्ति सञ्चय गर्न प्रत्यक्ष या अप्रत्यक्ष दुबै रूपले मद्दत पुऱ्यायो । आफूमाथि आश्रित कमजोर सरकारलाई कायम राखी हाम्रो राष्ट्रहित विपरीत कामहरू गराउन सफल रह्यो ।

२०१५ सालको संसद्को चुनावपछि जनप्रतिनिधित्व गर्ने सरकार कायम भएतापनि मुख्य राजनैतिक शक्ति राजाकै हातमा रहन गएको थियो । राजा महेन्द्र र देशका प्रतिक्रियावादी सामन्तहरूलाई यस्तो संसदीय व्यवस्थासम्म पनि रहन दिनमा मन्जुर थिएन र यिनीहरूले संसदीय व्यवस्थाको अन्त गर्न षड्यन्त्र गर्दै नै रहे । प्रतिक्रियावादी र प्रतिक्रान्तिकारीहरूलाई संगठित गर्ने काम सुरु भयो । राजा महेन्द्रले आफ्नो शाही रक्षक सेनामा वृद्धि गरी प्रजातान्त्रिक शक्तिहरूमा फुट ल्याएर संसदीय व्यवस्थालाई नै बदनाम गर्नका निमित्त देशमा अशान्ति पूर्ण वातावरण

छ भनी हस्तक्षेप गर्नको निमित्त ठाउँ-ठाउँमा आफ्ना भरोटेहरूद्वारा गोर्खाकाण्ड आदि उत्पात मचाइयो । आखिरमा २०१७ साल पौष १ गतेका दिन संसद्को विघटन गरी आफूलाई फौजी तानाशाहको रूपमा खडा गरे । यसरी राजा र देशका प्रतिक्रियावादी सामन्तहरू जनताको पूर्ण अधिकारहरू खोसी देशमा एक फौजी सामन्ती शासन व्यवस्था कायम राख्न गर्दै आएको षड्यन्त्रमा सफल भए ।

२०१५ को साल साधारण चुनावपछि गठित भएको संसद्मा ७४ सिट प्राप्त गरी सरकारमा गएको नेपाली काङ्ग्रेस पनि जनताका मूल समस्याहरू समाधान गर्न असमर्थ नै रहयो । निश्चय पनि संसदीय व्यवस्था अन्तर्गत स्थापना भएको नेपाली काङ्ग्रेसको सरकार अन्तरिम कालमा गठन भएका विभिन्न सरकारहरू र राजाको प्रत्यक्ष शासनभन्दा क्रियाशील र सुव्यवस्थित थियो । संसदीय व्यवस्थामा चुनाव जित्न तथा सरकारमा जानको निमित्त जनताको मतदान नै चाहिएको हुँदा राजाको प्रत्यक्ष अथवा अन्तरिम सरकारहरूभन्दा यस सरकारको जनतासित बढी सम्पर्क र सरोकार हुनु स्वाभाविकै हो । सामन्ती बिर्ता खारेज गर्नु र १५ बिघा माथिका जग्गाहरूमा क्रमशः बढ्ने कर लगाउनु यस सरकारको प्रगतिशील कदम थियो । यसको विपरीत नेपाली काङ्ग्रेसको सरकारले जनविरोधी तथा राष्ट्रहितको विपरीत कतिपय कामहरू पनि गर्‍यो । सामन्त र किसानको बीच भएको बेदखली आदिको संघर्षमा नेपाली काङ्ग्रेसको सरकारले किसानको मोहियानी हक सुरक्षित गर्नुको सट्टा सामन्तहरूको पक्ष लिई, किसानहरूमाथि गोली चलायो । विदेशी पूँजीलाई निम्त्यायो । देशमा भइरहेको साम्राज्यवादी तथा विदेशी प्रभावबाट मुक्त गर्न ठोस कदम उठाउनुको सट्टा विभिन्न सहुलियत प्रदान गर्ने काम गरिनै रहयो । देशको द्रुतगतिले विकास गर्नको निमित्त किसानहरूमा जमिन बाँड्ने कुरा त परै जाओस् किसानहरूको मोहियानी हकको व्यावहारिकरूपमा सुरक्षा गर्ने काम, किसानहरूलाई ऋणबाट मुक्त गरी सस्तो व्याजमा ऋणको व्यवस्था र गाउँघरमा चलिरहेको विभिन्न प्रकारको जमिनदार र सामन्तहरूको मध्ययुगीन शोषणलाई रोक्ने काम भएन, नत मजदूरहरूको हक र हितको सुरक्षा हुने काम नै भयो । साना साना व्यापारीहरू र मध्यम वर्गीय जनताहरूलाई फाइदा हुने कुनै ठोस कदम चालिएन । विद्यार्थी तथा

युवकहरूको स्वार्थ हितको निमित्त केही काम भएन । अभ्र आफ्नै पार्टी स्वार्थलाई सर्वोपरि राखी तमाम सरकारी यन्त्रलाई काङ्ग्रेसीकरण गर्ने नीति अपनाइयो । यसबाहेक, अनेकौं कमजोरीहरू नेपाली काङ्ग्रेसबाट हुन गए, जुन कारणले गर्दा देशका मुख्य मुख्य समस्याहरू ज्यूँका त्यूँ अल्भिएर रहे र जनजीवनमा कुनै ठोस नयाँ परिवर्तन आउन सकेन । यसरी नेपाली काङ्ग्रेसले सत्तारूढ भएको बेलामा एकातिर सामन्ती व्यवस्थालाई कमजोर पार्ने काम गर्‍यो । त्यसको फलस्वरूप राजा र प्रतिक्रियावादी सामन्तहरूले यसको दक्षिणपन्थी प्रतिक्रियावादी विरोध सुरु गरे भने अर्कोतिर यसले केही जनहित विपरीत नीतिको अनुशरण गरेकाले यसबाट असन्तोष भई आमजनताले प्रजातान्त्रिक विरोध गर्न थाले । जनताको आशा र आकाङ्क्षाको विपरीत नेपाली काङ्ग्रेस सरकारको कारबाहीले गर्दा प्रतिक्रियावादी तथा प्रतिक्रान्तिकारी तत्वहरूले प्रजातान्त्रिक व्यवस्थाकै बदनाम गर्ने मौका पाए । यसले राजाको षड्यन्त्र सफल हुनमा ठूलो मद्दत दियो । यतिमात्र होइन, नेपाली काङ्ग्रेसको कम्युनिस्ट विरोधी हौवाले गर्दा देशको र प्रजातन्त्रको मुख्य दुश्मनलाई नेपाली काङ्ग्रेसले ठम्याउन सकेन । राजा र प्रतिक्रान्तिकारी सामन्तहरूबाट संसदीय व्यवस्थाको नाश गर्न षड्यन्त्र भइरहेको समयमा नेपाली काङ्ग्रेसले कम्युनिस्ट पार्टीलाई मुख्य दुश्मन ठानी कम्युनिस्ट पार्टीमाथि हरबखत प्रहार गरिनै रह्यो । अर्कोतिर राजा र सामन्तहरूसित सम्भौता परस्त बन्ने प्रवृत्ति कायमै राख्यो । संसदीय व्यवस्थाको सुरक्षा गर्न नेपाली काङ्ग्रेस तथा कम्युनिस्ट पार्टी लगायत तमाम प्रजातान्त्रिक शक्तिहरूको संयुक्त मोर्चा बनाउनतिर अग्रसर हुनुपर्ने बेलामा ठीक यसको उल्टो कार्य गर्दै गयो । अरु अवसरवादी पार्टीहरूले काङ्ग्रेस सरकारको प्रजातान्त्रिक पद्धति अनुसार विरोध गर्नुको सट्टा राजालाई प्रत्यक्ष या अप्रत्यक्ष रूपले पौष १ गतेको फौजी काण्ड गर्न मद्दत पुऱ्याए ।

यसै सिलसिलामा हाम्रो पार्टीलाई हेऱ्यौं भने अनेक कमजोरीहरू रहन गएको पाउने छौं । हाम्रो पार्टीले अनेकौं संघर्ष गर्‍यो । तर हाम्रो संघर्ष आर्थिक संघर्षमानै सीमित रहन गएको छ । केही राजनैतिक र जनसंघर्ष गरिएतापनि देशका विभिन्न राजनैतिक समस्याहरूले देशव्यापी आन्दोलनहरू व्यापक रूपमा नभए

सरह नै छ । खासगरी दोश्रो महाधिवेशनपछि महाधिवेशनले तत्कालीन आर्थिक तथा राजनैतिक समस्याहरूमा व्यापक जनआन्दोलन गर्ने निर्णय लिएता पनि त्यसबेलाको पार्टी नेतृत्वमा रहेको अवसरवादी अङ्गले ती निर्णयहरूलाई मात्र हैन विगत कालमा पार्टीले गर्दै आएका जन तथा वर्ग संघर्षहरूलाई समेत त्याग्दै जान थाल्यो । पार्टीलाई संघर्षबाट विमुख राख्ने विभिन्न प्रयत्नहरू हुन लागे । जन तथा वर्ग संघर्ष गरी सर्वसाधारण जनतालाई प्रजातन्त्रको पक्षमा राजनैतिक चेतना बढाउने काम गर्दै आएको एक मात्र नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी दोस्रो महाधिवेशनपछि नेतृत्वमा हाबी भएको अवसरवादी गुटको संघर्षबाट भागने प्रवृत्तिले गर्दा निष्क्रिय हुँदै गयो । यसरी नेपाली जनतालाई प्रजातन्त्रको पक्षमा सचेत र सुसंगठित गर्ने काममा कमजोरी हुन गयो ।

२०१५ सालको चुनावपछि गठित भएको नेपाली काङ्ग्रेसको सरकारले आफ्नो विभिन्न कार्यकलापबाट दुई प्रकारको विरोध देख्नु पर्‍यो । एउटा प्रतिक्रियावादी सामन्तहरूको दक्षिणपन्थी विरोध अर्को, सर्वसाधारण जनताको प्रजातान्त्रिक विरोध । जनकपुरमा बसेको कम्युनिस्ट पार्टीको विस्तारित केन्द्रीय समितिको बैठकले राजा र प्रतिक्रियावादी सामन्तहरू अभ्रै बलवान् छन्, तसर्थ, नवगठित संसदलाई अभ्रै बलियो पार्न व्यापक जनआन्दोलन गर्ने आह्वान गरेको थियो । तर अवसरवादी नेताहरूले त्यस विस्तारित केन्द्रीय समितिको बैठकको निर्णयलाई उल्लङ्घन गरी संसद्को पक्षमा व्यापक जनआन्दोलन गर्ने कुरा त परै जाओस् संसद् विघटन गरिनुपर्छ भन्ने अप्रत्यक्षरूपले प्रचार गर्न थाले । यसै समयमा तलका पार्टी समितिहरूको सक्रियता र मागले गर्दा पार्टीको नेतृत्वमा डालडाको विरोधमा तथा गण्डक सम्भौताको विरोधमा जनआन्दोलनहरू भए । मोहियानी हकको निमित्त त्यस्ता बेठबेगारी बेदखली खत्तम गर्नको निमित्त संघर्षहरू गरिए तर यी संघर्षहरू तत्तत् समस्याहरूमै सीमित रहन गएकाले यी संघर्षहरूको आधारमा राजनीति दिने अथवा संघर्षको सिलसिलामा नै राजनैतिक दिने अथवा संघर्षको सिलसिलामा नै राजनैतिक चेतना बढाउँदै लैजाने ठोस काम हुन सकेन । जसले गर्दा पूँजीवादी प्रजातन्त्रका कमजोरीहरू जनतामा जाहेर भएतापनि यसको

विकल्प के हो भन्ने चेतना दिन पार्टी असफल रह्यो । नेपाली काङ्ग्रेसको गलत नीतिको परिणामस्वरूप असन्तुष्ट भएका जनतालाई पार्टीको नेतृत्वमा सुसंगठित गरी प्रतिक्रियावादी र सामन्ती तत्वहरूको विरोधमा व्यापक जनआन्दोलन गर्ने कुनै काम भएन । पूँजीवादी प्रजातन्त्रको कमजोरी र असफलताको चेतना दिइन्छ भने यसको विकल्प के हो भन्ने चेतनापनि साथै जानुपर्दछ । पार्टीले व्यापक रूपमा साम्राज्यवाद र सामन्तवाद विरोधी जनआन्दोलन गर्नु पर्नेमा पार्टीको ठूलो कमजोरी रहन गएको छ । पूँजीवादी प्रजातन्त्रको विकल्प अझै दिगो र दरिलो जनवादी प्रजातन्त्र हो भन्ने व्यापक प्रचार गर्नुको सट्टा हाम्रो पार्टीको अवसरवादी प्रजातन्त्र हो भन्ने व्यापक प्रचार गर्नुको सट्टा हाम्रो पार्टीको अवसरवादी नेताहरूले पूँजीवादी प्रजातन्त्रको सही विकल्पलाई पन्छाई राजावादी भ्रम दिन थाले । यसरी हाम्रो पार्टीले त्यसबेला देखापरेका दुई खाले विरोधलाई स्पष्ट रूपमा ठम्याई जनतन्त्रको पक्षमा र प्रतिक्रियावादी सामनाको विरोधमा व्यापक जनआन्दोलन गर्न नसक्नु हाम्रो एउटा ठूलो भूल थियो । यसबाट राजा महेन्द्रले फाइदा उठाए । प्रतिक्रियावादीहरूले राजालाई पूँजीवादी प्रजातन्त्रको विकल्पको रूपमा देखाउन सफल भए ।

यसरी पौष १ गतेको फौजी कार्यबाहीको पृष्ठभूमिमा राजाले २००७ सालदेखि एकपछि अर्कोगरी जनअधिकार खोस्दै देशमा फस्टाउन लागेको प्रजातान्त्रिक व्यवस्थालाई खत्तम गरी आफ्नो शाही एकतन्त्री हुकुमत कायम गर्नको निम्ति रचेको षड्यन्त्र मुख्य भएपनि यसको साथै विभिन्न पूँजीवादी पार्टीहरूको जनताबाट पर भादै जाने र दरबार धाउने नीति खासगरी साधारण चुनावपछि गठित भएको नेपाली काङ्ग्रेस सरकारले सामन्त परस्त तथा साम्राज्यवादलाई सहूलियत प्रदान गर्ने नीतिले गर्दा जनताको मूल समस्या समाधान गर्न नसक्नु र विभिन्न प्रजातान्त्रिक शक्तिहरूको बीचमा व्यापक संयुक्त मोर्चा हुन नसक्नु अनि खुद हाम्रो पार्टीले पनि पूँजीवादी प्रजातन्त्रको असफलतामा यसको विकल्पको रूपमा सामन्त तथा साम्राज्यवाद विरोधी सही मानेमा जनताको स्वार्थको पूर्ण प्रतिनिधित्व गर्ने जनतन्त्रको निम्ति व्यापक जनआन्दोलन गर्न नसक्नु र यसको विपरीत पार्टी

नेतृत्वमा राजावादी भुकाउने प्रश्रय पाउँदा राजाको प्रजातन्त्र विरोधको षड्यन्त्रको विरुद्ध सजग र सक्रिय भई संसदीय व्यवस्थालाई बलियो पार्न जनआन्दोलन उठाउन नसक्नु पनि पौष १ गतेको कारबाही गराउनमा सहायक हुन गएको छ ।

प्रजातन्त्रको हत्या र जनजीवनमा यसको असर

राजा महेन्द्रको फौजी कारबाहीले देशमा एउटा ठूलो सडक पैदा गरिदिएको छ । यस कारबाहीको असर जनताको राजनैतिक जीवनमा मात्र होइन उनीहरूको आर्थिक र साँस्कृतिक जीवनमा पनि उत्तिकै परेको छ । कमरेड माओले भन्नुभएको थियो । देशको अर्थव्यवस्था त्यस देशको राजनीतिक व्यवस्थाको विस्तृत रूप हो सो देशको संस्कृति राजनैतिक आर्थिक व्यवस्थाको प्रतिबिम्ब हो, साथै संस्कृतिले आफ्नो असर सो देशको राजनैतिक एवम् आर्थिक व्यवस्थामा उत्तिकै पारेको हुन्छ । हाम्रो देशमा सामन्ती उत्पीडनलाई कायम राख्न राजनैतिक क्षेत्रमा फौजी तानाशाही खडा गरिदिएको छ । सामन्ती व्यवस्था र फौजी तानाशाही सुहाउँदो कला र संस्कृतिको प्रचार गर्ने काम पनि सुरु भएको छ ।

राजा महेन्द्रले सामन्ती व्यवस्थालाई दिगो राख्न र आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ पूरा गर्न एउटा फौजी तानाशाही कायम गरी आमजनतालाई तमाम अधिकार हरूबाट वञ्चित गरेका छन् । आज राजा महेन्द्रले जनताको लेख्ने, बोल्ने, सङ्गठन र वैधानिक सङ्घर्ष गर्ने समस्त अधिकारहरू खोसेका छन् । राजनीतिक कार्य एवं यस फौजी तानाशाहको अलिकति पनि विरोध गर्ने व्यक्तिहरूलाई जेलमा सडाई नाना प्रकारका यातनाहरू दिइँदै छ । केन्द्रमा राजाको हुकुमत के सुरु भयो गाउँघरमा सामन्तहरू, जालीफटाहरू तथा पुलिसको मनमानी अत्याचार चलन थालेको छ । आफ्नो व्यक्तिगत स्वार्थ पूरा गर्न कसैमाथि पनि राजनीतिको आरोप लगाउन सजिलो भएको छ । गाउँघरमा सामन्त र पुलिसले राजनीतिक आरोपलाई सोभ्रा किसानहरूको शोषण र उत्पीडन गर्न प्रसस्त मात्रामा सुरु भएको छ । शाही सेनालाई देशको आन्तरिक, राजनीतिक र सामाजिक जीवनमा क्रियाशील गराइएको छ । जनताको असन्तोष दबाउन देशव्यापी रूपले गुप्तचरको जाल बिछाइएको छ ।

तलैबाट प्रजातन्त्र मजबुत पार्ने नाउँमा स्थापना गरिएको पञ्चायतको मुख्य काम तमाम जनताको गतिविधिमाथि नजर राखी सरकारमा रिपोर्ट दिने आदेश दिएको छ । यतिले नपुगी तमाम जनताले आफ्नो गाउँमा आए गएका व्यक्तिहरूको रिपोर्ट पञ्चायतम दिनुपर्ने गरी समस्त जनतामा एउटा आतङ्कको राज कायम गरिदिएको छ । पुलिस, फौज, सी.आई.डी. र अरु दमनकारी यन्त्रलाई सुसंगठित गरी आफ्नो तानाशाही हुकुमतलाई दीगो राख्ने चाल राजाले गरेका छन् । यसरी राजा महेन्द्रको हुकुमी शासनको अन्तर्गत व्यापक रूपले आतङ्कको राज कायम भएको छ ।

देशको आर्थिक स्थिति सुध्नुको सातो भन्नु भन्नु बिग्रदै गएको छ । सामन्ती उत्पीडनलाई दीगो राख्न र आफ्नो तानाशाहीलाई कायम राख्न राजा महेन्द्रले राष्ट्रिय आम्दानीको आधाभन्दा बढी भाग फौज, पुलिस र गुप्तचरको देशव्यापी जाल फिँजाउन खर्च गरिरहेका छन् । बढ्दो आतंककारी शासनको खर्च बेहोर्न सर्वसाधारण जनतामा नाना किसिमका करहरू लगाइँदैछ । राष्ट्रिय सञ्चित कोष धमाधम खत्तम गरिँदैछ । यतिसम्म कि सरकारी कर्मचारीहरूको पाँच/पाँच, छ/छ महिनाको तलब रोक्ने स्थितिमा सरकार पुगिसकेको छ भने अर्कोतिर राजा महेन्द्रको दरबारी र व्यक्तिगत खर्च देशले बेहोर्न नसक्ने स्थितिमा हुँदाहुँदै पनि अभ्र बढाइँदै छ । साधारण जनताको दैनिक उपभोगका सामानहरूको भाउ चर्किएँ गइरहेछ र गरिब एवम् मध्यम वर्गीय जनताको जीवनमा ठूलो संकट उत्पन्न भएको छ ।

राजा महेन्द्र देशको पञ्चवर्षीय योजनालाई रद्द गरी योजना भनै नसुहाउँदो तथाकथित तीन वर्षे योजना जनताको आँखामा छारो हाल्न ल्याएका छन् । राजा महेन्द्रको तानाशाही व्यवस्था चलेको पनि पुगनपुग डेढ वर्ष भइसक्यो तर देश विकासको एउटा सानो कामसम्म पनि भएको छैन । उल्टै शिक्षण तथा जनकल्याणकारी कामहरूमा सरकारी खर्च घटाइँदै छ ।

राजा महेन्द्रले सामन्तहरूलाई जनतामाथि शोषण र दमन चक्र चलाउने खुला छुट दिएका छन् । राजाको सामन्ततिर झुकेको नीति र उनको कर नीतिबाट

नै स्पष्ट हुन्छ । संसदीय व्यवस्था छँदा २५ बिघामाथि बढ्दै जाने करलाई खारेज गरी तमाम जमिनमा एकै दरको कर बढाउने नीति लिइ तराईको जमिनमा पच्चीस प्रतिशत र पहाडको जमिनमा १० प्रतिशत बढाई ठूलाठूला सामन्तहरूमाथिको करको बोभ्र हटाएर गरिब जनताको काँधमा थोपर्ने काम भएको छ र यसरी सामन्ती व्यवस्थालाई टुटाउँदै लैजानबाट रोकेको छ । किसान सङ्घ आदि सामाजिक सङ्गठनहरूलाई अवैध गरी गरिब जनताहरूलाई आफ्नो उत्पीडनको विरुद्ध संघर्ष गर्ने बोल्ने आदि जस्ता नागरिक हकहरूबाट पूर्णरूपमा बञ्चित गरिएको छ भने अर्कातिर सामन्तहरूलाई नाना किसिमले गरिब जनताको शोषण गर्न खुला मौका दिइएको छ ।

यस फौजी तानाशाहीले हाम्रो नेपाली समाजमा एक आतङ्कपूर्ण स्थिति पैदा गरेको छ । नातावाद कृपावाद र भ्रष्टाचारले उग्ररूप लिँदै चाकरी र चुक्ली प्रथाले चिनाहबाट फेरि टाउको उठाई आएका छन् । लोकसेवा आयोगलाई पूर्ण स्थगित गरिएको छ । कुनै पदमा नियुक्ति र प्रोत्साहन योग्यताको आधारमा नभै चाकरी र चुक्लीको आधारमा भइरहेको छ । देशका युवक तथा विद्यार्थीहरूलाई आफ्नो उन्नति र विकासतर्फ स्वच्छन्द गतिले क्रियाशील हुनबाट प्रतिबन्ध लगाई दबाउन भय र प्रलोभनद्वारा राजाको प्रचार गर्न लगाइँदै छ । विभिन्न प्रकारले हाम्रो सामाजिक वातावरणलाई दूषित पारिँदै छ ।

यस फौजी तानाशाहीले हाम्रो शैक्षिक र सामाजिक जीवनलाई पनि उत्तिकै आघात पुऱ्याएको छ । शिक्षाको विकासतर्फ कुनै गहकिलो कदम चालिएको छैन र प्रतिक्रियावादी एवम् विद्यार्थीवर्गको हक र हित विरोधी नीतिको अनुशरण गरिँदै छ । देशका विभिन्न पब्लिक शिक्षण संस्थाहरूको सञ्चालन गर्ने काम जनताबाट खोसी सरकारले मनोनित गरेका व्यक्तिहरूको हातमा सुम्पी जनताको शिक्षा प्रचार प्रति प्रस्फुटित अपार उत्साह र सक्रियतालाई कुण्ठित पार्ने काम गरेको छ । विद्यार्थीवर्गमा अद्भूत सक्रियता देश, समाज र उन्नतिको निमित्त उत्साह, उमङ्ग र जोश खतम पार्ने विभिन्न कामहरू हुँदै छन् । भखै विकास गर्न आँटको पत्रकारिताले पनि स्वच्छन्द वातावरण पाउन सकेको छैन । डर र त्रासको आधारमा

राजाको स्तुति गान गाउन बाध्य तुल्याइएको छ । हाम्रो जीवनमा, कविता, गीत, नाटक आदिमा पनि राजाकै कीर्तिगान गराइएको छ । हाम्रो विकासशील साहित्यमा यसरी ठूलो अवरोध पैदा गरिएको छ ।

राजा महेन्द्रले आफ्नो सङ्कुचित स्वार्थको निमित्त राजनैतिक सङ्कट मात्र ल्याएका होइनन् । देशको सामाजिक साँस्कृतिक एवं शैक्षिक जीवनमा समेत ठूलो आघात पुऱ्याइरहेछन् अनि, देशलाई एउटा ठूलो आर्थिक सङ्कटमा परी नेपालको उन्नति र तमाम नेपाली जनताको जीवनलाई अन्धकारमय बनाएका छन् ।

पञ्चायती प्रजातन्त्र धोका हो

राजा महेन्द्रले आफ्नो फौजी तानाशाही कायम राख्न र मक्की सकेको सामन्ती व्यवस्थालाई टेवा दिन पञ्चायती प्रजातन्त्रको सृजना गरेका छन् । राजा महेन्द्रको मुख्य तर्क यो छ कि संसदीय व्यवस्था हाम्रो देशको हावा, पानी र माटो सुहाउँदो नभएको हुनाले उनले हाम्रो राष्ट्रिय वातावरण सुहाउँदो पञ्चायती प्रजातन्त्रको सृजना गरेका हुन् । योभन्दा हाँस्यास्पद तर्क अरु के हुन सक्छ र ! वस्तुस्थिति यो हो कि संसदीय व्यवस्था राजा महेन्द्रको महत्वाकांक्षा र सामन्ती व्यवस्था सुहाउँदो भएन । त्यसर्थ वर्ग सङ्घर्ष र जनचेतनालाई कुण्ठित पारी आफ्नो तानाशाही निरंकुश शासनको जग मजबुत पार्न तथा सामन्ती उत्पीडन कायम राख्न थोत्रो वर्ग समन्वयको आधार लिई पञ्चायती प्रजातन्त्रको दर्शन ल्याइएको छ । यो पञ्चायती दर्शन प्रतिक्रियावादी सामन्ती दर्शन हो र समयभन्दा धेरै पछौटे हो भन्ने कुरा स्पष्ट भइसकेको छ ।

यो निश्चय पनि सही हो, विगत संसद्मा नेपाली काङ्ग्रेसको प्रबल बहुमत भएकोले सो संसद् जनताको आशा र आकाङ्क्षा बमोजिमको हुन सकेन । नेपाली समाजको पूर्णरूपले प्रजातान्त्रीकरण र शक्तिको विकेन्द्रीकरण हुन सकेन । नत जनताका मूलभूत समस्याहरूको समाधान नै हुन सक्थ्यो । संसदीय व्यवस्थालाई दिगो पार्न सामन्ती व्यवस्थाको अन्त आवश्यक थियो । राजनैतिक क्षेत्रमा शक्तिको

विकेन्द्रीकरण गरी सारा नेपाली समाजको पूर्ण प्रजातान्त्रीकरण गर्नु आवश्यक थियो । स्वतन्त्र न्यायालय र लोकसेवा आयोगको निष्पक्षता कायम गरी कानुनी राज्यको सृजना गर्नु पनि नितान्त आवश्यक थियो । नेपाली काङ्ग्रेस सरकारको गलत नीति र राजा महेन्द्रको षड्यन्त्र लगायत अरु अनेकौं कारणले गर्दा संसद्लाई दिगो पार्न माथि भनिएका कुराहरू हुन सकेनन् ।

हाम्रो देशमा केही कालसम्म चलेको संसदीय व्यवस्था निश्चय नै कमजोरीहरू थिए । तथापि त्यो संसदीय व्यवस्था रहँदा देशमा तीब्र गतिले जनचेतना बढिरहेको थियो । सरकारका गलत नीतिहरूको विरोधमा संघर्षहरू भइरहेका थिए । देशका विभिन्न वर्गहरूमा वर्गीय चेतनाको अभिवृद्धि भइ आफ्नो वर्ग स्वार्थको निमित्त लड्ने भावना बढिरहेको थियो । कम्युनिस्ट पार्टी लगायत अरु प्रजातान्त्रिक शक्तिहरूले जनताको पीर मर्का हटाउन संघर्ष गरिरहेका थिए । यी सबै कुराहरूले गर्दा संसदीय व्यवस्थाको पालोमा देशका मूल समस्याहरूको समाधान नभएतापनि प्रजातन्त्रलाई दिगो पार्न र जनताको पीर मर्का खतम गर्न व्यापक रूपमा जनचेतना बढिरहेको थियो । राष्ट्र हितमा यो एउटा ठूलो कुरा थियो । अभै जनताको मत प्राप्त गरेर नै शासनमा अड्न पाउने हुँदा त्यस बेलाको सरकारले जनताप्रति पूर्ण बेवास्ते नीति लिई रहन सक्दैनथ्यो । चुनाव, जुलुस, सत्याग्रह आदि जनआन्दोलनद्वारा जनताले सरकारमाथि दबाव दिन सक्दथे । चुनावमा जनविरोधीहरूलाई हराउनु र आफ्ना सही प्रतिनिधिहरूलाई पठाउन सकिन्थ्यो । जति व्यापक रूपमा जनसंघर्ष बढ्दै जान्थ्यो, उति जनताका सही प्रतिनिधिहरू संसद्मा चुनिँदै जान्थे । उतिकै मात्रामा सरकारको नीति निर्माणमा प्रभाव पार्न सकिन्थ्यो । संसद् एउटा राष्ट्रिय मञ्च थियो, जहाँ देशका विभिन्न वर्गका प्रतिनिधिहरूले आफ्नो वर्गीय स्वार्थलाई व्यक्त गर्न पाउँदथे । संसद्को माध्यमद्वारा जनताको आवाज राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा व्यापक रूपमा लैजान सकिन्थ्यो । संसदीय व्यवस्थामा रहेका कमजोरीहरूलाई हटाउन जनताबाट सम्पूर्ण अधिकार खोस्न होइन, जनतालाई अभ बढी अधिकार प्रदान गर्नु र जनचेतनालाई अभ बढाउनु आवश्यक थियो । राजा महेन्द्रले संसदीय व्यवस्थाको विकल्पको रूपमा जनताबाट

सबै अधिकारहरू खोसी पञ्चायती व्यवस्थाको सृजना गरेका छन् । यसप्रकार संसदीय व्यवस्थामा रहँदाको जनताले पाएको अधिकारसम्म खोसिएको छ । बढिरहेको जनचेतना र जनसंघर्षलाई कुण्ठित गर्ने चाल चालिँदै छ । राजा महेन्द्रले आफैले दिएको संविधानसम्मको मर्यादाको उल्लङ्घन गरेका छन् । यसै विधानको धारा ५३ अनुसार संसद्को दुबै सदनको दुई तिहाई मतले स्वीकृति प्रदान गरेर मात्र नै विधानमा कुनै परिवर्तन ल्याउन सकिन्छ । तर राजा महेन्द्रलाई यही संविधान पनि आफ्नो स्वार्थको निमित्त एउटा ठूलो तगारो हुन गयो । संसदीय व्यवस्थामा तानाशाह हुन नसकिने देखे । तसर्थ संविधानको सार तत्वलाई सम्म कसैको स्वीकृति बिना उल्लङ्घन गर्ने काम राजा महेन्द्रले गरेर पञ्चायती प्रजातन्त्रको सृजना गरे ।

देशको शासन भार मुख्यतः जनताको हातमा भएको बेलामा शक्तिको विकेन्द्रीकरणको आधारमा गाउँघरमा खडा हुने पञ्चायतको खास एउटै माने हुन्छ । देशमा मौलिक अधिकारको उपभोग जनताले गरिरहेको बेलामा विभिन्न राजनीतिक पार्टीहरू जन तथा सामाजिक सङ्गठनहरूको अस्तित्व भएको बेलामा यस्ता पञ्चायतहरूबाट जनताले फाइदा उठाउन सक्दछन् । आफूले नरुचाएको व्यक्तिको विरोध गर्नु, जनताको सही प्रतिनिधिहरूलाई पञ्चायतमा पठाउनु र जनहितका विभिन्न विषयलाई लिईकन सङ्घर्ष गर्नु यी सबै कुराहरू देशमा प्रजातन्त्र हुँदा मात्र सम्भव हुन्छ । तर आज जुन प्रकारले पञ्चायतहरूले गठन भइरहेको छ, त्यसबाट जनताले कुनै फाइदा उठाउन सक्दैनन् । देशमा फौज, पुलिस र सामन्तहरूको आतङ्क भएको बेलामा राजनीतिक पार्टीहरू, जन तथा सामाजिक सङ्गठनहरू प्रतिबन्धित भएको बेलामा, त्यसमा पनि खुला मैदानमा हात उठाएर पञ्चायतको चुनाव गराइएकामा यस्तो पञ्चायतमा जनताको प्रतिनिधिहरू चुनिएर जान सक्दैनन् । मुख्यतः सामन्त जाली फटाहरूनै चुनिन्छन् । एकाध असल मानिसहरू चुनिएतापनि तिनीहरूको आवाज अरण्य रोदन मात्र हुनेछ । आज जनताले प्रजातान्त्रिक व्यवस्था अन्तर्गत खडा हुने पञ्चायत र यस तानाशाही अन्तर्गत खडा गरिएको पञ्चायतको फरकलाई बुझ्नु अत्यन्त आवश्यक छ ।

गाउँ नगर पञ्चायतद्वारा चुनेर गठन हुने जिल्ला पञ्चायतहरू र जिल्ला पञ्चायतहरूद्वारा चुनेर गठित हुने अञ्चल पञ्चायतमा भन्नु भन्नु निखारिएका प्रतिक्रियावादी प्रतिक्रान्तिकारी सामन्तहरू अवसरवादीहरू नै पुग्दछन् । राष्ट्रिय पञ्चायतमा अञ्चल पञ्चायतबाट खारिएका सामन्त, अवसरवादीहरू र राजाको शाही जनवर्गीय संगठनहरूबाट लिइएका तिनै तत्वहरूकै जमघट हुनेछ । यस्तो संस्थाको सल्लाह अनुसार चलाइने शासन कति भयङ्कर हुने हो त्यसको कल्पनासम्म पनि गर्न सकिन्न । अझै अनौठो कुरा त यो छ कि यो राष्ट्रिय पञ्चायत एउटा सल्लाहकार सभा मात्र हो । यसले मन्त्रिमण्डलको निर्माण अथवा खारेज गर्न पाउने छैन । यसरी हामी देख्दछौं कि यो पञ्चायती प्रजातन्त्र राजा महेन्द्र र देशका सामन्तहरूको मेलमिलापबाट गरिएको षड्यन्त्रको नै फल हो । यस पञ्चायती प्रजातन्त्रले ढल्न आँटको सामन्ती व्यवस्थालाई टेवा दिने काम गरेको छ । सामन्तहरूलाई खुला लुट गर्ने मौका प्रदान गरेको छ । सामन्ती कब्जामा भएको यी पञ्चायतहरूले सामन्ती अन्यायमा परेका किसानहरूलाई न्याय गर्ला भन्नु बाघले बाखालाई न्याय दिन्छ भन्नु सरह नै हो । अर्कोतिर तहतह गरी सृजना गरिएको पञ्चायतले राजा महेन्द्रलाई शक्तिशाली फौजी तानाशाह बनाउन मद्दत गर्नेछ । यतिमात्र होइन, यी पञ्चायतहरूको माध्यमद्वारा राजा महेन्द्रले जनचेतनालाई कुण्ठित गर्ने, बढिरहेको जन असन्तोषलाई दबाउने र सदाको लागि जनतालाई अधिकारबाट बञ्चित राख्ने षड्यन्त्र गरिराखेका छन् । यी पञ्चायतद्वारा गाउँघरमा प्रत्येक व्यक्तिको गतिविधिमा नजर राखी गाउँहरूमा आतङ्क र त्रासको वातावरणको सृजना गरिनेछ ।

सनातनदेखि चलिआएको पञ्चायती व्यवस्था मैले चलाउन लागेको हुँ भनी प्रचार राजा महेन्द्रले गरे तापनि यी कुरा आज स्पष्ट भएको छ कि राजा महेन्द्रले घडीको सुई उल्टो घुमाउने चेष्टा गरिरहेका छन् । बढि अधिकारको संघर्ष गर्ने जनताबाट उपभोग गर्दै आएको अधिकार खोसेका छन् । ढल्न आँटको सामन्ती व्यवस्थालाई एक धक्का दिएर ढाल भन्ने जनआवाज उठेको बेलामा सामन्ती व्यवस्थालाई टेवा दिने काम गरेका छन् । शक्तिको विकेन्द्रीकरण गरी सारा

नेपाली समाजलाई पूर्ण प्रजातान्त्रीकरण गर भन्ने आवाज उठेको बेलामा शक्तिको अझ बढी केन्द्रीयकरण गरी आफूलाई तानाशाह बनाएका छन् । राजा महेन्द्रको पञ्चायती प्रजातन्त्रको सारतत्व यही हो । समयको प्रवाहलाई कसैले रोक्न सक्ने छैनन् । सनातनदेखि चलिआएको या पञ्चायती व्यवस्थाको नामका पञ्चायती प्रजातन्त्रको सृजना जनताको आँखामा छारो हाल्न एक चोटि राणाशाहीले पनि गर्ने कुचेष्टा गरेको थियो र ऐले राजा महेन्द्रले त्यही चाल गर्दैछन् । हिजो जनताले राणाशाहीको चाललाई असफल पारे भने एक चोटि फेरि त्यही व्यवस्थामा जनताको आँखा छल्ने राजा महेन्द्रलाई पनि असफल तुल्याउने छ ।

राजा महेन्द्रका हुकुमशाही व्यवस्था र राष्ट्र निर्माणको प्रश्न

नेपाल जस्तो पछौटे र अविकसित देशलाई त द्रुतगतिले राष्ट्र निर्माण नगरी बाँच्ने अरू कुनै बाटो छैन । हाम्रो देशको राष्ट्रिय आम्दानी दुनियाँमा सायद सबभन्दा कम होला । त्यसमा पनि आर्थिक विषमताको राज्यमा देशको आम्दानीको ठूलो भाग मुठ्ठिभर सामन्त र राजा महेन्द्रको दरबारमा भित्रिन्छ । जनताको भागमा पर्ने राष्ट्रिय आम्दानीको आधारमा आमजनताको प्रतिव्यक्ति आम्दानी दुनियाँमा सबभन्दा कम भएको देश मध्ये नेपाल पनि एउटा हो । बहुसंख्यक जनतालाई दुई समय साँझको खानासम्म प्राप्त छैन । हाम्रो राष्ट्रिय जीवनको आधार कृषि मात्र छ । कृषि क्षेत्रको अवस्था अत्यन्त दयनीय छ । सामन्ती रजाई प्रचुरमात्रामा व्याप्त नै छ । कृषिमा आधुनिकीकरणको अभावमा प्रति बिघा उत्पादन पनि अत्यन्त कम छ । देशमा उद्योग धन्दा नभए तुल्य छ । केही नगण्य उद्योगहरू पनि रूण अवस्थामा छन् । देशको बाटोघाटोको अवस्था त अत्यन्तै दयनीय छ । राष्ट्रिय बन्द व्यापार नभए तुल्य छ । देशको सरकारी आम्दानीले प्रशासनको खर्चसम्म बेहोर्न नसक्ने अवस्थामा छ ।

यस बढीलँदो परिस्थितिमा द्रुतगतिले विकास गरी उन्नतिशील देशहरूको दाँजोमा पुग्नु पर्ने बेलाका देश निर्माणतर्फ कुनै ठोस पाईला चालिएको छैन ।

देशको सम्पूर्ण अर्थतन्त्र उन्नतितर्फ त होइन अवनतिको बाटोतिर लागि रहेछ । जनतामा व्याप्त छिटो भन्दा छिटो देश निर्माण गरौं भन्ने भावनाबाट फाइदा उठाउन र जनताको आँखामा छारो हाल्न राजा महेन्द्रको निश्चयनै राष्ट्र निर्माणको नारा कति खोक्रो छ भन्ने कुरा त विगत १८ महिनाको तानाशाही व्यवस्था अन्तर्गत भएका कामहरूले नै स्पष्ट रूपमा देखाएको छ । श्री ५ को सरकारद्वारा प्रकाशित गरिएको पुस्तिकामा २०१७ साल पौष १ गतेदेखि २०१८ साल पौष १ गतेसम्ममा सरकारले गरेको विभिन्न कामहरूको उल्लेख गर्दै भनिभएको छ, टुँडिखेलको वरिपरिको बार काठमाडौंको फुटपाथ तथा किङ्गस हाइवेको विस्तार तथा सालिकहरूको स्थानान्तरण गरिएको छ । अमेरिकाबाट पाठ्यपुस्तक लेखन तालिमप्राप्त कर्मचारीहरू फर्किसकेका छन् । वीर पुस्तकालयको पुस्तकहरूको सूची प्रकाशन गरिएको छ, एस.एल.सी. पास भएका विद्यार्थीहरू मध्ये नौ जनालाई छात्रवृत्ति क्रमशः मासिक १००/- र १२०/- नेरू प्रदान गरिएको छ । अफिसरको छोराहरूलाई सैनिक तालिम दिन सुरु गरिएको छ, नर्सहरूको ट्रेनिङ्ग भएको छ, करिब छ लाख बिघा र छ लाख रोपनीको नाप नक्सा तयार गरिएको छ, पाँचवटा डकुमेन्ट्री फिल्महरू तयार गरिएको छ । रोपवे योजना यु.एस.ओ.एम.द्वारा चलाउने निधो गरिएको छ, ईजराइल कम्पनीसँग साभा भई गौचर हवाई ग्राउण्डको विस्तार गर्ने सम्झौता भएको छ र पनौती योजना अन्तर्गत योजनास्थलमा जाने बाटो तयार पारिँदै छ ।

राजा महेन्द्रले गरेको राष्ट्र निर्माण त उपरोक्त कामको सूचीले नै स्पष्ट गर्दछ । क्रान्तिकारी भूमि सुधार गरी द्रुतगतिले औद्योगीकरण गर्ने ठोस तथा वैज्ञानिक योजनाहरू तयार पार्नुको साटो भएका पञ्चवर्षीय योजनालाईसम्म राजा महेन्द्रले खतम गरेका छन् । राष्ट्रिय बन्द व्यापारलाई आघात पुग्ने गरी विदेशी तथा साम्राज्यवादीहरूलाई सहुलियत प्रदान गरिने गरेका छन् । यतिमात्र होइन देशमा चलिरहेका केही विकासका कामहरू आज बन्द प्रायः नै छन् । सर्वसाधारण जनतालाई पीर मर्का पर्ने करहरू लगाइँदै छ । यसरी जनताको पेटकाटी बटुलिएको

पैसा राष्ट्र निर्माणको काममा होइन तर राजा महेन्द्रको फौजी तानाशाहीलाई कायम राख्न फौज पुलिस र गुप्तचरहरूमा अन्धाधुन्द प्रकारले खर्च गरिँदै छ । अभै विभिन्न बेलामा प्राप्त भएको वैदेशिक सहायताको रकमलाईसम्म बढ्दो दमनकारी यन्त्रहरूको खर्च बेहोर्न लगाइँदै छ । यसमा पनि सरकारको साधारण बजेटमा घाटा नै छ । यसले जनतामा नयाँ नयाँ करको बोझ बढ्दै जानेछ भन्ने कुराको संकेत गर्दछ । यसरी राष्ट्र निर्माणको लागि राजा महेन्द्रले केही काम गरेका छैनन् । बरु जनताबाट पेट काटी बटुलेको रकम र नेपालको उन्नतिको लागि विदेशी राष्ट्रहरूले प्रदान गरेको आर्थिक सहायताको उपयोग राजा महेन्द्र आफ्नो तानाशाही कायम राख्न गरिरहेका छन् । यतिमात्र होइन, राष्ट्र निर्माणको लागि चाहिने विभिन्न कुराहरूमध्ये देशमा शान्ति सुव्यवस्था, आम जनतामा आफ्नो विकासप्रति जोश र उमङ्ग पनि आवश्यक हुन् । राजा महेन्द्रले देशको शान्ति खतम गरेका छन्, जनताको जोश र उमङ्गलाई कुण्ठित पारेका छन् र आज सारा देश आतङ्कको स्थितिमा परेको छ ।

निश्चय नै हाम्रो देशमा साम्राज्यवादी देशहरूको सहयोगबाट केही उद्योग धन्दाहरू र अस्पतालको निर्माण भइरहेछ । यो निश्चय नै राम्रो कुरा हो । समाजवादी देशहरूको यो खास विशेषता हो कि उनीहरूले आज अ विकसित देशहरूलाई निस्वार्थ भावले मद्दत गरिरहेका छन् । तर यो कति दुःखलाग्दो कुरा हो कि समाजवादी मुलुकहरूको यस्तो निस्वार्थपूर्ण मद्दतलाई ग्रहण गर्न आलटालको नीति सरकारले देखाउँदछ । अर्कोतिर व्यापारिक संस्थानहरू रापेवे, बहन संचारण आदिलाई अमेरिकालीहरूले जिम्मा सुम्पने काम गरिँदैछ । विदेशी एकाधिकार पूँजीलाई हाम्रो अर्थतन्त्र भित्र पसी खुलारूपमा लुट्ने मौका दिइँदै छ ।

यसै सिलसिलामा पूर्वपश्चिमको बाटोको उल्लेख गर्नु पनि आवश्यक छ । हाम्रो देशको अर्थतन्त्रलाई गरिबी र अधोगतिको चक्रबाट उठाउनको लागि पूर्वपश्चिमको बाटोको निर्माण अत्यावश्यक छ । यतिमात्र होइन, नेपालको विभिन्न

जातिहरूका बीचमा सामाजिक, राजनीतिक, आर्थिक र साँस्कृतिक सम्बन्धलाई अभै गाढा पारी राष्ट्रिय एकता सुदृढ गर्नमा पनि यो बाटोको दूलो योगदान रहनेछ । तसर्थ यो बाटोको निर्माण गर्ने कुरामा दुई मत हुन सक्दैन । साथै यसको निर्माणको लागि प्रचुर मात्रामा जनसहयोग अपेक्षित छ भन्ने कुरा निर्विवाद छ । तर राजा महेन्द्रले यस बाटोको निर्माणको नारा दिई करकापको आधारमा बटुलेको धनराशि कहाँ गइरहेछ भन्ने प्रश्न आज जनताको सामु आईरहेछ । जुन राजा महेन्द्रले जनतालाई पीर मर्का पार्ने गरी नयाँ कर लगाई बटुलेको धनराशि र विदेशी सहायता अन्तर्गत प्राप्त भएको रकमलाई बढ्दो दमनकारी यन्त्रको खर्च बेहोर्न तर्फ लगाइरहेका छन् । यस्तो स्थितिमा यस तानाशाही व्यवस्थामा के यो आशा गर्न सकिन्छ कि यस बाटोको निर्माणार्थ उठाइएको पैसाको दुरुपयोग हुने हैन ? राजा महेन्द्रले बाटोको निर्माणार्थ जन सहयोगको आव्हान गरेका छन् । जुन राज्यमा जनतालाई मौलिक अधिकारबाट बञ्चित गरिन्छ, आतङ्क र दमनको राज्य कामम गरिन्छ, मुठ्ठीभर सामन्तलाई खुला लुट गर्ने मौका दिइन्छ र अभै जनतालाई पीर मर्का पार्ने गरी नाना प्रकारको करहरू लगाइन्छ । त्यस्तो राज्यमा जनसहयोग भएन भनेर भन्नु एक दूलो मुख्याई हो । जनताको अग्रगामिता, उत्साह र उमङ्गलाई कुण्ठित पारी जनसहयोग प्राप्त गर्न सकिन्न । देशका कतिपय ठाउँहरूमा यस सरकारले राष्ट्र निर्माणको नाउँमा भय र आतङ्क देखाई गरीब जनतालाई बेगारी (महेन्द्रशाहीको श्रमदान) लगाइँदै छ ।

राष्ट्र निर्माण पनि प्रजातन्त्रसँग सम्बन्धित सवाल हो । जनतालाई सामन्ती, विदेशी र साम्राज्यवादी उत्पीडनबाट मुक्त गरी सबै अधिकारले सुसज्जित गराएर मात्र द्रूतगतिले राष्ट्र निर्माण हुनसक्ने छ । विश्वको इतिहासले बताइसकेको छ कि सामन्ती उत्पीडनलाई कायम राखी हुकुमी तानाशाही अन्तर्गत कुनै पनि देशको निर्माण हुन सक्दैन । त्यसैगरी यो आजै स्पष्ट छ कि राजा महेन्द्रको तानाशाही व्यवस्थामा राष्ट्रको निर्माण हुने त होइन राष्ट्रको अधोगति नै हुनेछ ।

किसात-हरेकले लेखेको यो लेखमा कुनै त्रुटि नभएको कुरा यो लेखकले सुनिने छ ।

ल्हासा काठमाडौं सडक र चीन नेपाल सीमा सन्धि

२५०० वर्षअघि गौतम बुद्धको बेलामा पनि नेपाल, भारत र चीनको बीच व्यापार केन्द्र थियो। त्यसबेला भारत तथा चीन दुबै देशसँग यातायातको कठिनाइ थियो। समयको परिवर्तनले गर्दा भारतसँग यातायातलाई सजिलो पार्दै ल्यायो, अब चीनसँगका यातायात पनि सुविधाजनक हुन्छ भने आपत्ति किन? चीनको तिब्बती क्षेत्रसँग हजारौं वर्षदेखि राम्रो व्यापार चल्दै आइरहेछ। यातायातको असुविधा हटाउन र पुरानो गोरेटोलाई आधुनिकीकरण गर्न धेरै वर्षदेखि नेपाली जनताले माग गर्दै आएका हुन्। जनभावनाको अनुकूल नै त्यसबेलाका प्रधानमन्त्री टंकप्रसाद आचार्यले नेपाल कोदारी बाटोको सूत्रपात गरिसकेका थिए। नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी लगायत प्रजातान्त्रिक जनताहरूले यस बाटोको यथाशीघ्र निर्माण होस् भन्ने आवाज बारम्बार घन्काउँदै आएको हो। यस ल्हासा काठमाडौं बाटोले नेपाल चीनको व्यापारलाई फस्टाउने छ, दुई देशका जनताहरूको बीचको मैत्रीलाई, सांस्कृतिक आदान प्रदानलाई सुविधान प्रदान गरी एक अर्का देशका जनताहरूलाई नजिकै ल्याई आपसी मैत्रीलाई गहिरो पार्ने मद्दत गर्नेछ। यस बाटोले हाम्रो अर्थतन्त्रलाई सुदृढ गर्ने एउटा ठूलो मद्दत गर्नेछ। यस बाटोको निर्माणमा जति ढिलो भो उति देशलाई नोक्सान नै छ। तसर्थ नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी आफूले धेरै कालदेखि भन्दै आएको कुरालाई एकचोटि फेरि दोहर्‍याई भन्दछ, यो बाटोको यथाशीघ्र निर्माण गर। यसै सम्बन्धमा यस बाटोप्रति नेपाली काङ्ग्रेसले राष्ट्रहित विपरीत लिएको नीतिको कम्युनिस्ट पार्टीले बारम्बार आलोचना गर्दै आएको हो।

यस्तैगरी चीन नेपाल सीमा शीघ्र पनि नेपाली जनभावनाको अनुकूल भएको छ। संसदीय प्रजातन्त्रकै बेलामा कोइराला मन्त्रिमण्डलको चीनसँगको सीमा सन्धिमा एउटा गहकिलो पाइला चाली सीमा सम्भौता गर्न सुरु गरेको थियो। नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी यो सीमा सम्भौता हार्दिक स्वागत गर्दछ।

यी दुई कुरासँग सम्बन्धित नेपालको राजनीतिकको चर्चा यहाँ हुनु आवश्यक छ। यिनै दुई कुराहरूको आधारमा राजा महेन्द्रलाई प्रगतिशील र राष्ट्रियताको

संरक्षक हुन् भन्ने व्यापक प्रचार चलाइँदै छ। यो एउटा विचारणीय प्रश्न हो कि कुनै सरकारको एकाध कामको आधारमा मूल्याङ्कन हुन्छ कि यस सरकारले गरेको विभिन्न कामहरूको समिष्टीलाई आधार मानी मूल्याङ्कन गरिन्छ। राजा महेन्द्रको एकाध कामको आधारमा मूल्याङ्कन गरिने होइन, यसको साटो उनले गरेको कामहरूको समिष्टीको आधारमा मूल्याङ्कन हुनु पर्दछ। यस बदलिँदो दुनियाँमा समाजवादी देशहरूको बढ्दो तागतको बेलामा घोर प्रतिक्रियावादी सरकारहरूको पनि राम्रै सम्बन्ध राख्नु परेको छ। जेहोस् यी दुई राम्रा कुराहरू भएका छन्। राजा महेन्द्रले आज अंग्रेज अमेरिकाली साम्राज्यवादीहरूलाई हिजोदेखि प्रदान गरिआएको सुविधालाई मात्र कायम राखेको होइन, अब बढी प्रदान गरेका छन्। विदेशी दबाबबाट देशलाई पूर्ण मुक्त गर्ने कुनै काम गरेका छैनन्। जनताको सम्पूर्ण अधिकारको हरण गरी मक्की सकेको सामन्ती व्यवस्थालाई टेवा दिने काम गरेका छन्। देशमा फौजी तानाशाही कायम राखी सारा देशलाई आर्तकित राखेका छन्। राजा महेन्द्रको यी कामहरूले के कुराको संकेत गर्दछ? राजालाई प्रगतिशील भन्नेहरूको सामु हाम्रो यो सोभो प्रश्न हो। नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी ल्हासा काठमाडौं सडक र चीन-नेपाल सीमा सन्धिको समर्थन गर्दा गर्दै पनि राजाको प्रतिक्रियावादी, प्रतिक्रान्तिकारी, सामान्त परस्त, साम्राज्यवादी र विदेशीहरूलाई सहुलियत प्रदान गर्ने तानाशाही चरित्रलाई बिर्सेर राजालाई प्रगतिशील र राष्ट्रियताका संरक्षक मात्र तयार छैन नत राजाको तानाशाही हुकुमी व्यवस्थाको विरोधमा हुने सङ्घर्षबाट मुख मोड्ने अथवा सङ्घर्षलाई पन्छाउने पक्षमा नै छ।

शाही जनवर्गीय संगठन र तानाशाही व्यवस्था

राजा महेन्द्रले आफ्नो तानाशाही व्यवस्थालाई सुदृढ गर्न पञ्चायती व्यवस्थाको सृजना गरे भने अर्कोतिर त्यसै व्यवस्था अनुरूप विभिन्न जन तथा वर्गीय संगठनहरूको स्थापना गरिरहेका छन्। जनताको अग्रसरतामा खडा भएको विभिन्न जन तथा वर्गीय सङ्गठनहरूलाई अवैध गरेका छन्। राजा महेन्द्रको सरकारको सिधा रेखदेखमा विभिन्न शाही जन तथा वर्गीय सङ्गठनहरूको गठन

भैरहेछ । यी सङ्गठनहरूको विधान पनि राजा महेन्द्रको सरकारले नै तयार पारेको छ । यी सङ्गठनहरूका विभिन्न स्तरीय समितिका मुख्य पदाधिकारी जस्तै मन्त्री र कोषाध्यक्ष सिधा सरकारबाट मनोनित हुन्छन् । त्यसमा पनि अझै प्रत्येक समितिको कार्यकारिणीमा दुई व्यक्ति सभापतिले मन्त्रीको सल्लाहबाट मनोनित गर्दछ । विभिन्न स्तरीय समितिमा राजाद्वारा मनोनीत सदस्यहरूकै रजाई चल्दछ ।

फौज, पुलिस र सामन्तहरूको आतंकको स्थितिमा, मौलिक अधिकार जनताबाट खोसिएको बेलामा र यस्तो विधानद्वारा बाँधिएको बेलामा यी संगठनहरूको के काम गर्ने छन् भन्ने कुरा स्पष्ट छ । त्यसमा पनि यत्रो वर्गीय सामाज्यस्यताको सिद्धान्तको सरकारी प्रचार भइरहेछ । सामन्तहरूको उत्पीडनबाट आज देशको बहुसंख्यक किसानहरू शोषित भएको बेलामा वर्गीय सामाज्यस्यताको सिद्धान्तको के माने हो ? सामन्त र किसानहरूको बीचको संघर्षलाई खतम गरी सामन्ती उत्पीडन यथावत कायम राखी यिनीहरूको बीचमा प्रेम र सद्भावना बढाउने प्रचार गर्नुको सोभो माने हो । किसानहरूको हक र हितको विपरीतमा सामन्तहरूलाई मद्दत गर्नु । पूँजीपतिहरूको मजदूर माथि गरिएको शोषण र अत्याचार प्रति बेवास्ते नीति लिईकन यिनीहरूको बीचमा हुने संघर्षलाई दबाई सद्भावना बढाउन खोज्नु सोभोरूपमा शोषकहरूलाई साथ दिनु हो । जबसम्म समाज विभिन्न वर्गमा विभाजित रहन्छ र एउटा वर्गले अर्को वर्गको शोषण गरिरहेका हुन्छ त्यस बेला वर्गीय सामाज्यस्यताको सिद्धान्तको प्रचार गर्नुको माने सो शोषक वर्गलाई खुलारूपमा साथ दिनु, अझै यस्तो बेलामा वर्गीय सामाज्यस्यताको सिद्धान्तले शोषित वर्गको वर्ग चेतना र वर्ग संघर्ष गर्ने भावनालाई कुण्ठित पार्ने कुचक्र गरेको हुन्छ ।

आमजनतालाई अग्रसरतामा खडा भएका सङ्गठनहरूलाई प्रतिबन्धित गरी शाही जनवर्गीय संगठनहरू खटा गरी किसान, मजदूर, युवक, विद्यार्थी, महिला, बाल आदिहरूमा व्याप्त उत्साह, उमङ्ग र अग्रसरतालाई कुण्ठित गर्ने कुचक्र गरिएको छ । यी शाही जनवर्गीय संगठनहरूले वर्गीय चेतना र वर्ग संघर्षलाई कुण्ठित गर्ने कुप्रयास गर्ने छन् । राजा महेन्द्र र सामन्तहरूकै पिढ्युहरूको यी

संगठनहरूमा प्रधानता हुने हुनाले यी संगठनहरूले आफ्नो वर्गीय हित र हकको लागि लड्न सक्ने छैनन् । केही एकाध असल मानिस भएतापनि तिनीहरूले केही गर्न सक्ने छैनन् ।

यी शाही जन तथा वर्गीय संगठनहरूको गठन गरी राजा महेन्द्रले आफ्नो फौजी तानाशाही व्यवस्थालाई र सामन्ती व्यवस्थालाई टेवा दिन दुनियाँका अरू तानाशाहले गरेझैँ एउटा सामाजिक आधार खडा गर्ने षड्यन्त्र गरेका हुन् । यी सङ्गठनहरूको मुख्य काम राजाको यशोगान गर्नु, जनतालाई संघर्षबाट विमुख गर्नु र बद्दो जन असन्तोषलाई दबाउन मुख्य हुनेछ । राजा महेन्द्रले आम जनताको गतिविधि माथि निगरानी राख्न यी संगठनहरूको उपयोग गर्ने छन् । यसरी हामी देख्दछौँ कि राजा महेन्द्रले फौजी तानाशाह र सामन्ती व्यवस्थाको पक्षमा संगठित प्रतिक्रियावादी शक्ति तयार पार्ने कुचक्र गरिरहेका छन् । यो प्रजातान्त्रिक शक्तिहरू माथिको एउटा ठूलो चुनौती हो । बेलामा नै यस राजाको षड्यन्त्रलाई असफल गर्न कम्मर कसी अधि बढ्नु परेको छ ।

राजा महेन्द्र र राष्ट्रियताको प्रश्न

विश्वको रङ्गमञ्चमा उपनिवेशवाद धमाधम खतम भइरहेछ । हिजोका उपनिवेशहरू आज स्वतन्त्र राष्ट्र रूपमा देखा परिरहेछन् र हिजोका साम्राज्यवादी र विदेशी दवाबमा परेका देशहरू मुक्त भई आज बढी मात्रामा स्वतन्त्र भूमिका खेल्दै आइरहेका छन् । सबै जसो अविकसित र पछौटे देशहरू कुनै न कुनै रूपबाट विदेशी र साम्राज्यवादीहरूको हस्तक्षेपको सिकार भएकै छन् । तसर्थ यी देशहरूको सामु विदेशी र साम्राज्यवादीहरूको सबै प्रकारको हस्तक्षेपबाट देशलाई पूर्ण मुक्त गरी देशको द्रुतगतिले विकास गर्नुछ ।

हाम्रो नेपालले पनि विदेशी तथा साम्राज्यवादीहरूको दवाबबाट पूर्ण मुक्ति प्राप्त गरिसकेको छैन । अरू गम्भीर समस्याहरूको साथै यो पनि धेरै कालदेखि हाम्रो उन्नति र विकासमा बाधक भएर आइरहेछ । देशको द्रुतगतिले विकास गर्नको

निमित्त सबै प्रकारको विदेशी र साम्राज्यवादीहरूको दवाबबाट पूर्ण भई सबल राष्ट्रियताको विकास गर्नु उत्तिकै आवश्यक छ । नेपाली राष्ट्रियतालाई सबल र दिगो पार्न चाहिने आवश्यक कुराहरू यी हुन् । क्रान्तिकारी भूमि सुधार द्रुतगतिले देशको औद्योगीकरण तमाम असमान सन्धिहरूको अन्त, कोशी, गण्डक र भार तसँग व्यापारिक सन्धिमा हाम्रो राष्ट्रिय हितलाई प्रतिनिधित्व गर्ने गरी संशोधन गर्नु, भारतीय चेकपोस्टलाई फिर्ता पठाउनु, गोर्खा भर्ती केन्द्रको स्थापना गराउन दिने घृणित सन्धिहरूलाई तुरुन्त खारेज गर्नु भारतीय र अरु विदेशी आर्थिक दवाबबाट पूर्ण मुक्ति प्राप्त गरी राष्ट्रिय बन्द व्यापारलाई फस्टाउनु, आफ्नो देशको कला, साहित्य र संस्कृतिको प्रचुर मात्रामा वृद्धि गर्नु, समाजवादी देशहरूसँग आर्थिक साँस्कृतिक र कूटनैतिक सम्बन्धलाई गाढा पार्नु र सबै देशहरूसँग क्रियाशील पञ्चशीलको आधारमा मैत्री सम्बन्ध कायम गर्नु आदि प्रमुख हुन् ।

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले आफ्नो जन्मकालदेखि नै उपरोक्त कुराहरूलाई व्यावहारिक रूप दिलाउनको लागि संघर्ष गर्दै व्यापक रूपमा जनचेतना बढाउँदै आएको हो । विगत १२ वर्षको इतिहास साक्षी छ, कोशी, गण्डक, असमान व्यापार सन्धिहरूको विरोधमा, भारतीय मिलिटरी मिशन र चेकपोष्टको फिर्ताको लागि, गोर्खा भर्ती केन्द्रलाई बन्द गराउन तथा तमाम विदेशी र साम्राज्यवादी दवाबबाट देशलाई पूर्ण मुक्त गर्नको लागि नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी नै पहिलो पार्टी हो, जसले पहिलो चोटि आवाज घन्काएको थियो । यसले गर्दा कम्युनिस्ट पार्टीले देशका र विदेशका प्रतिक्रियावादीहरूको आक्रमणको सामना गर्नु पऱ्यो, तर कम्युनिस्ट पार्टी देशप्रतिको यो ऐतिहासिक जिम्मेवारीलाई पूरा गर्नमा कहिल्यै विचलित भएन । नेपाली काङ्ग्रेस लगायत अरु पार्टीहरूले उपरोक्त कुराहरूको लागि लड्नेका साटो विदेशी र साम्राज्यवादीहरूलाई सहूलियत प्रदान गर्ने नीतिकै अनुशरण गरिराखे र यो प्रश्नहरू कम्युनिस्टहरूको चाल हो भन्ने प्रचार नै चलाइराखे ।

विश्वको बदलिँदो परिस्थितिले गर्दा र खास गरी नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी तथा वामपन्थी र प्रजातान्त्रिक शक्तिहरूको भगीरथ प्रयत्नले गर्दा विदेशी थिचोमिचोको विरोधमा राष्ट्रियताको भावना हाम्रो जनतामा आएको छ ।

राजा महेन्द्र आफ्नो हुकुमशाही व्यवस्थालाई कायम राख्न, सामन्ती उत्पीडनलाई यथावत राख्न र आफ्नो जनविरोधी कारबाहीलाई ढाक्नको लागि जनतामा व्याप्त राष्ट्रिय भावनाको दुरुपयोग गर्ने चाल गरिरहेका छन् । राजा र राष्ट्रियता पर्यावाची (समान अर्थ बुझाउने) शब्द हुन् भन्ने प्रचार चलाइँदै छ । सारा नेपालीको प्रतिनिधि हुँ भन्ने प्रचार गरी तथाकथित वर्गीय सामञ्जस्यताको सिद्धान्त खडा गरी उत्पीडित किसानहरूलाई सामन्ती शोषणको विरोधमा लड्नबाट रोक्ने षडयन्त्र गरिरहेका छन् ।

राजा कति रूपमा राष्ट्रियताका हिमायती हुन् भन्ने कुरा त यसबाट नै स्पष्ट हुन्छ कि राष्ट्रियतालाई सबल र दिगो पार्न माथि भनिएका कुनै काम राजाबाट भएको छैन । आजसम्म गण्डक, कोशी सम्झौता र असमान व्यापार सन्धि यथावत नै छ । भारतीय पूँजीलाई हाम्रो देशमा लुट गर्दै खुला मौका दिइँदैछ । यतिमात्र होइन, अझै बढी सहूलियत प्रदान गरी विदेशी अमेरिकाली र ब्रिटिश एकाधिकार पूँजीलाई निम्त्याइँदैछ । गोर्खा भर्ती केन्द्रलाई रहन मात्र दिएको होइन ब्रिटिश साम्राज्यवादीहरूलाई अझै बढी फौज खडा गर्ने सहूलियत प्रदान गरिँदैछ । विभिन्न बहानाहरूको आधारमा प्रशासन यन्त्रमा र सामाजिक जीवनमा असर पार्न अमेरिकाली साम्राज्यवादलाई विभिन्न सुविधाहरू प्रदान गरिरहेका छन् । देशको उद्योग धन्दा, यातायातका साधनहरू शिक्षण संस्था तथा स्वास्थ्य केन्द्रहरूमा बढी मात्रामा अमेरिकालीहरूको प्रवेश गराइँदै छ । अरु देशहरूको अनुभवले स्पष्ट गरिसकेको छ कि बढ्दो अमेरिकालीहरूको प्रवेश देशको स्वतन्त्रतामा एउटा खतरा हो ।

देश सबैको साझा हो । देशमा राष्ट्रियतालाई सबल र दिगो पार्न आमजनताको अधिकार खोसेर सकिँदैन । यसको विपरीत आम जनतालाई बढ्ता भन्दा बढ्ता अधिकार प्रदान गरेर नै राष्ट्रियता फस्टाउन सक्दछ । देशको बहुसंख्यक जनता किसान समुदाय माथि सामन्ती उत्पीडन कायम राखी राष्ट्रियताको विकास हुँदैन, यसको साटो क्रान्तिकारी आमूल भूमि सुधार गरी किसानहरूलाई शोषणबाट मुक्त गर्नाले नै राष्ट्रियता दिगो हुन्छ । तर राजा महेन्द्रले मक्किसकेको

सामन्ती व्यवस्था दिगो राख्ने विभिन्न चाल गरिराखेका छन् । विदेशी हस्तक्षेप र दबाबबाट राष्ट्रिय बन्द व्यापारलाई मुक्त गर्नाले नै राष्ट्रियता बलियो हुन्छ तर राजा महेन्द्र विदेशीहरूलाई खुला लुट गर्न सहूलियत प्रदान गरी रहेका छन् । युवक तथा विद्यार्थीहरूले स्वच्छन्द वातावरणमा आफ्नो र देश हितको कुरातर्फ अग्रसरता, उत्साह र उमङ्ग देखाएमा नै राष्ट्रियता सुदृढ हुन्छ तर राजा महेन्द्र युवक विद्यार्थीहरूको तमाम संगठनहरूलाई अवैध गरी, उनीहरूको अग्रसरता, उत्साह र उमङ्गलाई मारी देशमा राष्ट्रिय चेतनाको सही अभिवृद्धिलाई रोकेका छन् । राजाको एकोहोरो गुणगान गराएर मात्र राष्ट्रियता फल्न फुल्न सक्दैन ।

आफ्नो तानाशाही व्यवस्थालाई सुदृढ गर्न र देशको मूलभूत समस्याप्रति जनतालाई क्रियाशील हुनबाट वञ्चित गर्न राजा महेन्द्रले केही भावनात्मक नारा दिएका छन् । संसदीय व्यवस्था अराष्ट्रिय र पञ्चायती व्यवस्था राष्ट्रिय भन्ने हाँसउद्दो तर्कसम्म पनि दिइरहेका छन् । कुनै व्यवस्था राष्ट्रिय हुने र अर्को व्यवस्था अराष्ट्रिय हुने होइन । राष्ट्र हितको लागि चाहिने कुराहरू भए-भएनन् भन्ने प्रश्न मुख्य हो । साथै भन्ने हो भने तमाम अधिकार जनताबाट खोसी एक जना व्यक्तिको हातमा सुम्पिनु निश्चय नै राष्ट्रियताको निमित्त खतराको कुरा हो । यो पनि कटु सत्य हो कि प्रजातान्त्रिक शक्तिहरूको कमजोरी, यतातिर राष्ट्र हितको केही प्रश्नहरूमाथि नेपाली काङ्ग्रेसले देखाएको कमजोर पक्षहरू र हाम्रो पार्टीमा यतातिर सक्रियताको कमीले गर्दा जनतामा व्याप्त राष्ट्रिय भावनालाई केही हदसम्म दुरूपयोग गर्न राजा महेन्द्र सफल भएका छन् । तसर्थ प्रजातन्त्रको विकास र राष्ट्रियतालाई फस्टाउन राजा महेन्द्रको यो चालबाट जनतालाई सावधान गरी प्रजातन्त्रको विस्तारमा राष्ट्रियता सुदृढ र दिगो हुन्छ । कम्युनिस्ट पार्टीको यो दृढ सङ्कल्प छ, यसले एकातिर स्वार्थपूर्ण जनविरोधी कारबाहीहरूको भण्डाफोर गर्दै जानेछ भने अर्कोतिर राष्ट्रियता र राष्ट्र हितका प्रश्नहरूका निमित्त निरन्तर सङ्घर्ष गरिने रहनेछ ।

राजाको हुकुमीशाही व्यवस्था र परराष्ट्र नीति

चीनिया कम्युनिस्ट पार्टीको नेतृत्वमा महान् चीनियाँ जनताको मुक्ति, भारतीय जनताले स्वतन्त्रता प्राप्त गर्नु विश्वको रङ्गमञ्चमा साम्राज्यवादी शक्तिहरूको च्हास र समाजवादी शक्तिहरूको अभिवृद्धि र खास गरीकन हाम्रो देशमा २००७ सालको क्रान्तिद्वारा राणाशाहीको अन्त भइ व्यापक रूपमा जनचेतनाको वृद्धि आदिले विगत १०/१२ वर्षको इतिहासमा नेपालको वैदेशिक सम्बन्धमा ठूलो परिवर्तन ल्याएको छ । राणा शासनकालमा ब्रिटिस साम्राज्यवादीसँग मात्र वैदेशिक सम्बन्ध राख्ने नेपाल आज विस्तारै विश्वको रङ्गमञ्चमा महत्वपूर्ण स्थान प्राप्त गरिरहेछ । २००७ सालको क्रान्तिले हाम्रो ब्रिटिस साम्राज्यवादमाथिको पूर्ण निर्भरतालाई तोड्यो भने अर्कोतिर भर्खरै स्वतन्त्र भएको भारतले उही पुरानो ब्रिटिस-इन्डिया उपयोग गर्दै आउको अधिकारलाई यथावत कायम राखी नेपाललाई आफ्नो प्रभाव क्षेत्रमा राख्ने चाल चल्थो ।

तर नेपालका प्रजातान्त्रिक जनशक्तिलाई यो कुरा मान्य थिएन । नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी लगायत नेपालका तमाम जनवादी शक्तिहरूले नेपालको वैदेशिक सम्बन्धमा आधारभूत परिवर्तन हुनुपर्छ भन्ने कुराको दृढ मार्ग गर्दै व्यापक आन्दोलन गरे । जनवादी चीन र अरु समाजवादी मुलुकहरूसँग तुरुन्त मैत्रीपूर्ण सम्बन्ध गर भन्ने आवाज देशभरि घन्कियो । साम्राज्यवादी र विदेशी प्रभावबाट देशलाई मुक्त गर्न जनता व्यापक रूपमा सङ्गठित भई मैदानमा उत्रन थाले । यस्तो जनताको आवाज र विश्व राजनीतिमा आइरहेको परिवर्तनले गर्दा नेपालका वैदेशिक सम्बन्धमा पनि परिवर्तन आउन थाल्यो । नेपाल संयुक्त राष्ट्रसंघको सदस्य हुनु, जनवादी चीनसँग दौत्य सम्बन्ध कायम हुनु, नेपालको वैदेशिक नीतिमा देखापरेका अत्यन्त महत्वपूर्ण घटनाहरू हुन् । श्री टङ्कप्रसाद आचार्यको शासन कालमा नेपालले तटस्थ वैदेशिक नीतिको केही हदसम्म क्रियाशीलरूपमा उपभोग गर्न आरम्भ गरेको हो । जनवादी चीनसँग, सोभियत सङ्घ लगायत अरु समाजवादी देशहरूसँग पञ्चशीलको आधारमा दौत्य सम्बन्ध र अनेकौँ राष्ट्रहरूसँग

मैत्रीपूर्ण सम्बन्ध कायम गर्दै गयो । यतातिर तिब्बती जनताको मुक्तिले हामीले विस्तारै ग्रहण गर्दै आएको तटस्थ वैदेशिक नीतिलाई बल पुऱ्याउन ठूलो मद्दत गऱ्यो । रूस, चीन र अमेरिकाको राजदूतावास नेपालमा खुल्यो । आमचुनावपछि गठित भएको कोइराला सरकारले तटस्थ वैदेशिक नीतिलाई कायम नै राख्यो । तिब्बतको मामलामा संयुक्त राष्ट्र सङ्घमा यस सरकारले देखाएको नीति, छिमेकी चीनसँग सीमा सम्झौता शान्ति र मैत्रीको सम्झौता गर्न र आर्थिक सहयोगलाई बढाउन गरेको अग्रसरताले उपरोक्त कुराको पुष्ट्याईं गर्छ । यस्तो भन्नुको माने यो कदापि होइन कि नेपाली काङ्ग्रेसको सरकारले वैदेशिक मामलामा कमजोर पक्ष देखाएन । नेपाललाई स्वतन्त्र राष्ट्रको रूपमा क्रियाशील गराउनतर्फ नेपाली काङ्ग्रेसको सरकार सक्रिय देखिएको थियो भने अर्कोतिर राष्ट्र हित विपरीतका विभिन्न सम्झौताहरू भारतसित गरियो ।

यसरी हामी देख्दछौं, विदेशी र साम्राज्यवादी प्रभावबाट देशलाई पूर्ण मुक्त गर्ने प्रश्न यथावत रहे तापनि, विभिन्न सरकारहरूले राष्ट्र हित विपरीत केही काम गरेतापनि प्रजातान्त्रिक सरकारहरूले बेलामा तटस्थ वैदेशिक नीतिको प्रादुर्भाव भयो, यसलाई ठोस र क्रियाशील पार्ने गहकिला केही प्रयत्नहरू भए । यसै बेलामानै विश्वको रङ्गमञ्चमा नेपालले आफ्नो औचित्य स्थान प्राप्त गर्न अघि बढिरहेको थियो । समाजवादी देशहरूसँग आर्थिक, साँस्कृतिक र कूटनैतिक सम्बन्ध बढिरह्यो ।

राजा महेन्द्रको स्तुति गान गर्नेहरू राजा महेन्द्रलाई नेपालको असंलग्नको परराष्ट्र नीतिको प्रतीक हुन् भन्ने प्रचार गर्दछन् । अर्भै पौष १ गतेको काण्डपछि नै क्रियाशील तटस्थ नीतिको पूर्ण अनुशरण नेपालले गरिरहेछ र विदेशी र साम्राज्यवादी प्रभावबाट नेपाललाई राजा महेन्द्रले मुक्त गरेका छन् भन्ने प्रचार चलाउँदै छ । यस्तो प्रचारको आधारमा राजा महेन्द्रको हुमुमशाही अत्याचार माथि पर्दा हाल्ने कोसिस भइरहेछ । आज सबैले विचार गर्नुपर्ने प्रश्न यो छ, के यो असंलग्न परराष्ट्र नीति राजाकै देन हो ? श्री ५ को सरकार राष्ट्रिय निर्देशन मन्त्रालय प्रचार तथा प्रसार

विभागबाट प्रकाशित भएको २०१८ साल पौष १ गतेसम्मको मुख्य कामहरू नामक प्रचार पुस्तिकामा यो कुराको स्वयम् स्वीकृति गरिएको छ, “२०१७ साल पौष १ गतेको शाही कदमपछि नेपालको परराष्ट्र नीतिको सिद्धान्तमा कुनै मौलिक अदल नभई हाम्रो असंलग्न परराष्ट्र नीतिमा ठूलो गतिशीलता आएको छ ।” स्पष्ट छ, यो असंलग्न परराष्ट्र नीति राजा महेन्द्रको देन होइन । यो आजको समयको प्रभाव हो । राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय शक्तिहरूको क्रिया प्रतिक्रिया फलस्वरूप नै तटस्थ नीति देखापरेको छ ।

अब हेरौं राजा महेन्द्रले देशलाई विदेशी र साम्राज्यवादी प्रभावबाट मुक्त गरी हाम्रो असंलग्न परराष्ट्र नीतिमा ठूलो गतिशीलता ल्याएका छन् भन्ने प्रचार कहाँ सम्म सत्य छ । भारतसँग भएको तमाम हाम्रो राष्ट्र हित विपरीतका सम्झौताहरूलाई पूर्ण आदर गर्ने छु भन्ने घोषणा गरेकै छन् । ब्रिटिश गोर्खा भर्ती केन्द्र खतम मात्र नगरिएको होइन बढी सहूलियत प्रदान गरी ब्रिटिस साम्राज्यवादीहरूलाई मलायाको जनआन्दोलनलाई दबाउन नेपालका हुनहार युवकहरूको रगतसँग राजा महेन्द्रले व्यापार गरिरहेका छन् । यतिमात्र होइन, अमेरिकनहरूलाई हाम्रो प्रशासन यन्त्रमा प्रभाव पार्न विभिन्न सुविधाहरू प्रदान गरिरहेका छन् । देशको उद्योग धन्दा, यातायातका साधनहरू, शिक्षण संस्था तथा स्वास्थ्य केन्द्रहरूमा बढी मात्रामा अमेरिकनहरूको प्रवेश गराउँदै छ । अरु देशहरूको अनुभवले स्पष्ट गरिसकेको छ, बढ्दो अमेरिकनहरूको प्रवेश देशको स्वतन्त्रतामा एउटा खतरा हो । हाम्रो देशका विभिन्न क्षेत्रहरूमा बढिरहेको अमेरिकाली प्रवेशप्रति नेपाली नागरिकहरू बेवास्ते नीति लिन सक्दैनन् । राजा महेन्द्रले विदेशी तथा साम्राज्यवादी विभिन्न खालका शोषणबाट देशलाई पूर्ण मुक्त गर्ने दिशातर्फ कुनै ठोस कदम चालेका छैनन् । यी सबै कुराहरूले के कुराको सङ्केत गर्दछ ? राजालाई असंलग्न परराष्ट्र नीतिका प्रतीक र देशलाई साम्राज्यवादी तथा विदेशी प्रभावबाट मुक्ति दिने भन्ने राजावादीहरूले यस कुराको जबाफ दिऊन् ।

यो निश्चय पनि सत्य हो कि अहिले हाम्रो देशको जनवादी चीन लगायत अरु समाजवादी देशहरूसँग सम्बन्ध राम्रो छ । समाजवादी देशहरूबाट आर्थिक सहयोग प्राप्त भइरहेछ । के यतिकैको आधारमा राजालाई तटस्थ वैदेशिक नीतिको प्रवर्तक भनी उनले गरेका जनविरोधी कामहरूलाई बिर्सन सकिन्छ ? साँच्चै भन्ने हो भने एकजना व्यक्तिको फौजी तानाशाही व्यवस्थामा तटस्थ वैदेशिक नीतिको कुनै सुनिश्चितता रहँदैन किनभने फौजी तानाशाहीमा तमाम नीतिको निर्माण तानाशाहको स्वार्थ अनुकूल गरिन्छ ।

हाम्रो देशको तटस्थ नीतिको ठोक्नुवा गर्ने हो र यसलाई अभै क्रियाशील बनाउने हो भने यसको पक्षमा व्यापक जनमत तयार पार्नु पर्दछ । आमजनताले यसतर्फ सदा सतर्क रहनुपर्दछ । अनि मात्रै तटस्थ वैदेशिक नीतिको सुनिश्चित रहन सक्दछ । नेपालको तटस्थ वैदेशिक नीतिलाई क्रियाशील गराउनको लागि अभै जनताले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्नु छ । भारतसँग भएको तमाम राष्ट्र हित विपरीतका सन्धिहरूलाई हाम्रो राष्ट्र अनुकूल संशोधन गराउनुपर्दछ । ब्रिटिस गोर्खा भर्ती केन्द्र जस्तो घृणित कामहरूको तुरुन्त अन्त हुनुपर्दछ । हाम्रो राष्ट्रको विभिन्न क्षेत्रहरूमा बढ्ने अमेरिकन प्रवेशलाई तुरुन्त रोकिनुपर्दछ । समाजवादी तथा अन्य शान्तिप्रिय देशहरूसँगको समानता र आपसी फाइदाको आधारमा मैत्रीपूर्ण सम्बन्ध अभै गाढा पाउँदै लैजानुपर्दछ । सबै देशहरूसँग क्रियाशील पञ्चशीलको आधारमा आपसी फाइदाको ख्याल राखी मैत्री हुनुपर्दछ । यी कुराको अभावमा तटस्थ नीति सही मानेमा क्रियाशील मात्र नहुने होइन कि यस नीतिको परित्यागको खतरा रहि नै रहन्छ । आज सारा देशबासीहरूले उपरोक्त कुराको प्राप्तिको लागि व्यापक जनसंघर्ष गर्नु परेको छ । कम्युनिस्ट पार्टीको यो दृढ निश्चय छ कि आफूले गर्दै आएको तटस्थ वैदेशिक नीतिलाई क्रियाशील गराउने कामतर्फ व्यापक सङ्घर्ष गर्दै जानेछ । यता केही वर्षदेखि देखिँदै आएको तटस्थ वैदेशिक नीतिलाई दिगो पार्न सामन्ती व्यवस्थाको अन्त्यगरी देशको द्रुतगतिले औद्योगीकरण गर्नु आवश्यक छ । विदेशी साम्राज्यवादी माथि जबसम्म हाम्रो अर्थतन्त्र निर्भर रहन्छ तबसम्म तटस्थ वैदेशिक नीतिको कुनै ठोक्नुवा हुँदैन ।

नेपाली काङ्ग्रेस र जनआन्दोलन

हामीले हाम्रो देशको नेपाली काङ्ग्रेसको पनि वैज्ञानिक लेखाजोखा गर्नु आवश्यक छ । नेपाली काङ्ग्रेसले स्वतः आफूलाई समाजवादी पार्टी भन्दछ । तर वास्तवमा यो पूँजीवादी विचारधाराको प्रधानता भएको पार्टी हो । यो पार्टी उदारवादी तथा निम्न सामन्त व्यापारी, धनी किसान, राष्ट्रिय पूँजीपति युवक, विद्यार्थी आदिको मिश्रित पार्टी हो । यस पार्टीमा नीतिहरूका निर्माण नेपालमा पूँजीवादको विकास गराउने उद्देश्यले नै हुन्छ भन्ने कुरा त विगतका वर्षहरूमा यसले गरेको काम र यसले लिएको नीतिहरूबाट नै स्पष्ट हुन्छ ।

नेपाली काङ्ग्रेसको साम्राज्यवाद सामन्तवाद र विदेशी हस्तक्षेपको विरोधी सङ्घर्षमा के भूमिका रहन्छ भन्ने कुरा नेपालको ठोस वस्तुस्थिति र यस पार्टीको इतिहासको आधारमा नै निर्भर गर्दछ । नेपाल सामन्ती उत्पीडनबाट शोषित छ । विदेशी तथा साम्राज्यवादी शोषणहरूबाट नेपाल शिकार भएकै छ, देशभित्रको वर्ग सङ्घर्ष त्यति तीब्र रूपमा पुगिसकेको छैन, कम्युनिस्ट लगायत वामपन्थी शक्तिहरू निर्णायक रूपमा विकास भई ठोस रूपमा देशको राजनीतिलाई प्रभाव पार्ने किसिमका भईसकेका छैनन्, नेपालको पूँजीपतिहरूको जमिनसँग सिधा साइनो छ । आज जनताको चेतनस्तर पनि त्यति उठिसकेको छैन । यो नै ठोस देशको वस्तुस्थितिको आधारमा नेपाली काङ्ग्रेसको भूमिका विश्लेषण हुनु पर्दछ ।

नेपाली काङ्ग्रेसकाले २००७ सालको क्रान्तिको नेतृत्व गरी राणाशाहीको उन्मुलन गर्नमा एउटा ऐतिहासिक भूमिका खेलेको छ र यसको व्यापक असर आम जनतामा परेको छ । तर देशबाट सामन्ती व्यवस्थाको पूर्ण उन्मुलन गर्ने कुरामा देशमा भएका विदेशी र साम्राज्यवादी प्रभावबाट देशलाई मुक्त गर्ने कुरामा नेपाली काङ्ग्रेसले कमजोर पक्ष देखायो । साम्राज्यवादी सामन्ती र विदेशी तत्वहरूलाई सहुलियत प्रदान गर्ने नीतिको अनुशरण गरि नै राख्यो । संविधानसभाको चुनावको लागि केही सालसम्म डटेता पनि अन्तमा गएर त्यस कुरालाई छोड्यो । आम चुनावपछि गठित भएको नेपाली काङ्ग्रेसको सरकारले सामन्ती व्यवस्थालाई

धक्का दिने कामहरू गरेतापनि अर्कोतिर विदेशीहरूलाई सुविधा प्रदान गर्ने काम गरि नै राख्यो, कति जनविरोधी नीतिहरूको अनुशरण गरिनै राख्यो । देशको मूलभूत समस्याको समाधान गर्न गहकिला र क्रान्तिकारी कदम चाल्न सकेन । यो त सर्वविदितै कुरा हो । तीव्र गतिले औद्योगीकरण गरी देशको छिटो चौटफी विकास गर्नको लागि क्रान्तिकारी भूमिसुधार गरी सामन्ती व्यवस्थाको उन्मुलन हुनु आवश्यक छ । विगत वर्षहरूका अनुभवले यो कुरालाई स्पष्ट गरेको छ कि सामन्ती व्यवस्थालाई खतम गर्न व्यापक रूपमा किसानहरूलाई सङ्गठित गर्नु आवश्यक छ । क्रान्तिकारी भूमि सुधारको कार्यक्रमले नै किसानहरूलाई व्यापक रूपमा संगठित गर्न सकिन्छ । देशको ठोस रूपमा औद्योगीकरण गर्न पनि क्रान्तिकारी भूमि सुधार आवश्यक छ । तर नेपाली काङ्ग्रेसको क्रान्तिकारी भूमि सुधार गर्ने कार्यक्रम छैन । त्यस्तै प्रकारले देशको विकास गर्ने साम्राज्यवादी र विदेशी प्रभावबाट पूर्ण मुक्त गर्नु आवश्यक छ तर नेपाली काङ्ग्रेसको यस दिशातर्फ ठोस कार्यक्रम छैन ।

यसप्रकार हामी देख्दछौं कि देशको मूलभूत समस्याको समाधान गर्न सामन्ती व्यवस्थाको अन्त गर्ने कुरा, विदेशी र साम्राज्यवादीहरूबाट मुक्त गर्ने कुरामा नेपाली काङ्ग्रेसको हुलमुले नीति रहँदै आएको छ । आफू बलियो भएको बेलामा साम्राज्यवादी र विदेशीहरूलाई सहूलियत प्रदान गर्ने नीति कायम राख्दा राख्दै पनि राष्ट्रिय स्वार्थलाई केही हदसम्म अगाडि बढाउने नेपाली काङ्ग्रेसले काम गरेको देख्दछौं भने अर्कोतिर आफू कमजोर भएको बेलामा यसले विदेशी र साम्राज्यवादीहरूसँग साइनो अभि बढाएको पनि पाउँदछौं । कोइराला मन्त्रिमण्डलको बेलामा नेपाली काङ्ग्रेसको सरकारले वैदेशिक मामलामा देखाएका नीति र हाल ल्हासा काठमाडौं बाटोप्रति देखाएको नीतिले यसको पुष्ट्याइँ गर्दछ । हिजो नेपाली काङ्ग्रेस राष्ट्रिय थियो र आज अराष्ट्रिय भएको छ भन्नु वैज्ञानिक र तर्क सङ्गत ठहर्दैन । हिजोको र आजको दुबै कार्य यसको वर्ग चरित्र मुताबिक भएर आएको छ । नेपालमा पूँजीवादको विकास गर्ने तर्फ अग्रसर भएतापनि नेपाली काङ्ग्रेसले सामन्तहरूलाई सुविधा प्रदान गर्ने नीति कायमनै राख्दछ र विस्तारै विस्तारै सामन्ती व्यवस्थालाई परिवर्तन गर्ने काम गर्दछ ।

त्यसो हुँदा आजको परिस्थितिमा राजा महेन्द्रको तानाशाही व्यवस्थाको विरोधको सङ्घर्षमा नेपाली काङ्ग्रेसको क्रान्तिकारी भूमिका देखिन्छ भने अर्कोतिर सामन्ती व्यवस्थाको क्रान्तिकारी तरिकाले उन्मुलन गर्ने कुरामा यसको कमजोर पक्ष देखाएको छ । यसरी सामन्ती व्यवस्थाको पूर्ण अन्त गरी विदेशी र साम्राज्यवादी प्रभावबाट देशलाई पूर्ण मुक्त गरी द्रुतगतिले देशको औद्योगीकरण गर्ने आजको ऐतिहासिक जिम्मेवारलाई नेपाली काङ्ग्रेसले पूरा गर्न सक्दैन । नेपाली काङ्ग्रेसले राजाको फौजी तानाशाहीको विरोधमा क्रान्तिकारी भूमिका लेख्दछ र साथै साम्राज्यवादी, विदेशी र सामन्ती तत्वहरूलाई सुविधा प्रदान गर्ने नीतिको अनुशरण गर्दा गर्दै पनि यिनीहरूको विरुद्ध सङ्घर्ष बेला बेलामा गरि नै रहन्छ । नेपाली काङ्ग्रेसको यो दोहोरो चरित्रलाई बुझ्न नितान्त आवश्यक छ । आजको नेपालको जनक्रान्तिका नेपाली काङ्ग्रेसको क्रान्तिकारी भूमिका छ भने यस क्रान्तिलाई अन्तिम लक्ष्यसम्म पुऱ्याउने कुरामा नेपाली काङ्ग्रेस असमर्थ छ । यी दुबै कुरालाई विचारमा राखेर नै नेपाली काङ्ग्रेसप्रतिको नीतिको निर्माण हुनुपर्दछ ।

राष्ट्रिय प्रजातन्त्र नै मूलभूत समस्या समाधान गर्ने कार्यक्रम

एकातिर राजा महेन्द्रको पञ्चायती प्रजातन्त्रको कार्यक्रमले देशको मूलभूत समस्या समाधान गर्नुको साटो देशलाई अभै अवनतिको बाटोतिर लान्छ । यसले राष्ट्रिय पूँजीको विकास गरी देशको द्रुतगतिले औद्योगीकरण गर्नुको साटो विदेशी पूँजीलाई खुला लुट गर्न दिन्छ । सामन्ती व्यवस्थाको पूर्ण उन्मुलन गरी क्रान्तिकारी भूमि सुधार गर्नको साटो समयभन्दा धेरै पछाडि परिसकेको सामन्ती व्यवस्थासँग पूरा साँठगाँठ राख्दछ । प्रजातन्त्रको विस्तार गरी सारा नेपाली समाजको विभिन्न पक्षलाई पूर्ण प्रजातान्त्रिक अधिकारबाट पनि वञ्चित राख्दछ । अर्कोतिर नेपाली काङ्ग्रेसको कार्यक्रमले राजा महेन्द्रको तानाशाहीको विरोधमा सङ्घर्ष गरे तापनि देशको मूलभूत समस्या समाधान गर्ने कार्यक्रम नहुँदा क्रान्तिको अन्तिम लक्ष्यसम्म पुग्ने गरी यसले व्यापक रूपमा जनतालाई सङ्गठित गर्न सक्दैन । तसर्थ देशको मूलभूत समस्याको समाधान गर्न ठोस र वैज्ञानिक कार्यक्रमको आवश्यकता छ

जसले यस अवस्थाको तमाम क्रान्तिकारी तत्वहरूलाई व्यापक रूपमा एकताबद्ध गर्न सकोस् । र तमाम क्रान्तिकारी वर्गहरूको अथवा आम जनताको समस्याहरू समाधान गर्न सकोस् जसले समाजवादमा लम्कने बाटो खोलोस् र आम जनताको जीवन सुनिश्चित गरी उनीहरूको जीवन स्तरमा उत्तरोत्तर वृद्धि गर्न सकोस् । यसै कार्यक्रमले देशका मजदूर, किसान, बुद्धिजीवी, शहरिया मध्यम वर्ग तथा राष्ट्रिय पूँजीपति वर्ग जस्ता तमाम क्रान्तिकारी वर्गहरूलाई सङ्गठित पनि गर्न सकिनेछ । यो त निर्विवाद सत्य हो, हाम्रो विकासको अवरोधक सामन्ती व्यवस्था छ । यो सामन्ती व्यवस्थाको अन्त गरी कुन व्यवस्थाको सृजना गर्ने हो, यो एउटा प्रमुख प्रश्न भएर आएको छ । देशको विकास गर्ने बाटो पूँजीवादी पद्धति नै हो या अरु कुनै तरिका छ भन्ने कुरालाई आज प्रत्येक देशबासीले गम्भीरता पूर्वक मनन गर्नु जरूरी छ । ठीक हो पश्चिम युरोपका कतिपय देशहरू र संयुक्त राज्य अमेरिकाले पूँजीवादी पद्धतिद्वारा देशको औद्योगीकरण गरे । के आज हामीहरू पनि उनीहरूकै बाटोको अनुशरण गर्न सक्छौं ? आज विश्व पूँजीवाद एउटा ठूलो सङ्कटमा परेको छ । ठूला-ठूला पूँजीवादी विकसित देशहरू पनि आर्थिक संकटबाट ग्रसित छन् । ठूला-ठूला पूँजीवादी विकसित देशहरूमा नै पूँजीवादी व्यवस्थाको अस्तित्व राख्न एउटा ठूलो गान्हो परेको छ । एक जमानामा प्रगतिशील ठहरिएको पूँजीवाद आज समय भन्दा धेरै पछाँटे परिसकेको छ । आजको यस बदलिँदो जमानाको आवश्यकतालाई पूँजीवादले पूरा गर्न सक्दैन । त्यसमा पनि अभ्रै पूँजीवादी बाटो एउटा धेरै समय लाग्ने बाटो हो र आम जनताको दुःख, पीडा, बेकारी, गरीबी, आदिको आधारमा देशको औद्योगीकरण गर्ने बाटो हो । अभ्रै जस्तो हामीले अघिल्लो अध्यायमा भनिसकेका छौं राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय खास परिस्थितिले गर्दा हाम्रो देशको पूँजीवादी पार्टीले देशको पूर्ण औद्योगीकरण गर्ने काम पूरा गर्न सक्दैन । तसर्थ तमाम अविकसित र पछाँटे देशहरूका जनता आज पूँजीवादी पद्धति भन्दा भिन्दै देश विकासको बाटोलाई पहिल्याइरहेका छन् ।

आजको विश्वमा देखापरेका नौला परिवर्तनहरूले देश विकास गर्न एउटा उज्ज्वल, सुखद् र छोटो पद्धतिलाई तमाम अविकसित र पछाँटे देशहरूको सामु

एउटा आशाको किरणको रूपमा देखापरेको छ । जस्तो कि ८१ देशका कम्युनिस्ट तथा मजदूर पार्टीहरूको वक्तव्यले भन्दछ, “आजको वर्तमान ऐतिहासिक परिस्थितिमा स्वतन्त्र राष्ट्रिय प्रजातन्त्र, भनाइको तात्पर्य यस्तो राज्य जो निरन्तररूपमा आफ्नो आर्थिक र राजनीतिक स्वतन्त्रतालाई कायम राख्दछ, साम्राज्यवाद र यसका सैनिक सङ्गठनहरूको विरोधमा सङ्घर्ष गर्दछ, आफ्नो देशभित्र भएका सैनिक केन्द्रहरूको विरोधमा संघर्ष गर्दछ, यस्तो राज्य जसले उपनिवेशवादका नयाँ पद्धतिहरूको र साम्राज्यवादी पूँजीको देशभित्र घुस्नुको विरोध गर्दछ, यस्तो राज्य जसले तानाशाही र निरङ्कुश शासन प्रणालीलाई अस्वीकार गर्दछ, यस्तो राज्य जहाँ जनताको प्रजातान्त्रिक अधिकार र स्वतन्त्रता सुनिश्चितता हुन्छ (बाक, प्रेस, सभा, प्रदर्शन, राजनीतिक पार्टीहरू र सामाजिक संगठनहरू गठन गर्ने स्वतन्त्रता), भूमि सुधारलाई कार्यान्वित गराउन र अरु प्रकारका प्रजातान्त्रिक र सामाजिक परिवर्तन गराउन र सरकारको नीति निर्माणमा हिस्सा लिन मौका पाइन्छ ।”

यस्तो राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको कार्यक्रम हाम्रो मूलभूत समस्याको समाधान गर्नलाई ऐतिहासिक आवश्यकताको रूपमा देखापरेको छ । नेपालको स्थितिमा राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको मुख्य बुँदाहरू यी हुन् :-

- (१) ‘क’ सामन्ती व्यवस्थाको निर्मूलगरी किसानहरूकोहितमा हुने खालको भूमि सुधार गर्ने । ‘ख’ जनतालाई सामन्ती शोषणबाट मुक्त गर्ने । ‘ग’ गाउँघरमा किसानहरूलाई, सामन्तहरू तथा जाली फताहाहरूको मुद्दा मामिला, नाजायज ऋण आदिबाट मुक्त गर्ने ।
- (२) विदेशी पूँजी तथा अन्य सबै प्रकारका साम्राज्यवादी तथा विदेशी स्वार्थ र प्रभावबाट मुक्त गरी राष्ट्रिय उद्योग तथा व्यापारलाई स्वतन्त्ररूपले विकास गर्ने । देशको द्रूतगतिले औद्योगीकरण गर्ने ।
- (३) गोर्खा भर्ती केन्द्र जस्तो साम्राज्यवादी केन्द्रलाई खतम गर्ने ।
- (४) तमाम असमान सन्धिहरूलाई आपसी सद्भावना, मित्रता, समानता र आपसी फाइदाको आधारमा संशोधन गर्ने ।

- (५) समाजवादी देशहरूसँग घनिष्ठ मित्रता कायम गर्ने । अन्तर्राष्ट्रिय मामलामा साम्राज्यवाद र उपनिवेशवादको विरोध गर्ने । विश्व शान्तिको निमित्त अथक प्रयास गर्ने । सबै देशहरूसँग शान्ति मित्रता र आपसी सहयोगको आधारमा मैत्रीपूर्ण सम्बन्ध कायम गर्ने ।
- (६) देशको सार्वभौमिकता र स्वतन्त्रताको रक्षा गर्ने ।
- (७) राष्ट्र हितलाई ध्यानमा राखी देशका विभिन्न जातिहरूको भाषा, साहित्य तथा संस्कृतिको विकास गर्ने ।
- (८) देशको चौतर्फी विकास गरी आम जनताको जीवनस्तर बढाउने । देशमा देखापर्ने आँटका शिक्षित वा अशिक्षित, पूर्ण या आंशिक सबै प्रकारका बेकारीको समस्या अन्त गरी काम मामको सुनिश्चित गर्ने । शिक्षा, स्वास्थ्य आदिको सस्तो र समुचित प्रबन्ध गर्ने । समाजमा व्याप्त तमाम कुरीतिहरूको अन्त गर्ने मजदूरहरूको हित हुने गरी कलकारखानाहरूको बन्दोबस्त गर्ने ।
- (९) राष्ट्रका तमाम अंगहरूको प्रजातान्त्रीकरण गर्ने ।
- (१०) कुनै पनि प्रकारको हुकुमशाही तथा एकतन्त्री हुकुमतको विरोध गरी देशका जनताको निमित्त तमाम अधिकार र स्वतन्त्रता (भाषण छापाखाना, सभा, सङ्गठन, जुलुस प्रदर्शन, राजनीतिक पार्टीहरू र जनवर्गीय संगठन तथा अन्य सामाजिक संगठनहरूको स्वतन्त्रता)लाई सुनिश्चित गर्ने । र सरकारको नीति निर्धारण गर्नमा भागलिन जनतालाई विभिन्न काम गर्ने मौका प्रदान गर्ने ।

माथि भनिएका कुराहरूनै हाम्रो देशका मूलभूत समस्या हुन् र यिनीहरूको समाधानद्वारा मात्र नै हाम्रो देशले गरिबी अशिक्षा र पछौटेपनको काँचुलीलाई फेरी विकास तर्फ लम्कन सक्नेछ । कृषिको उन्नति गर्न होस् वा देशमा कलकारखाना स्थापना गर्न होस्, देशबाट गरिबी हटाउन होस् वा शिक्षा र स्वास्थ्यको सुप्रबन्ध गर्न होस् राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको कार्यक्रम नै एकमात्र यस्तो कार्यक्रम हो जसले हाम्रो राष्ट्रको विभिन्न अङ्गको समुचित विकास गर्न सक्नेछ । किसान, मजदूर, युवक, विद्यार्थी, राष्ट्रिय पूँजीपति, बुद्धिजीवी, व्यापारी, मध्यमवर्ग आदि सबैको हितको

प्रतिनिधित्व गर्ने कार्यक्रम राष्ट्रिय प्रजातन्त्रकै कार्यक्रम हो । यो कार्यक्रम लागू नहुञ्जेलसम्म माथि भनिएका वर्गहरूको समुचित विकास हुन सक्दैन ।

आजको वर्तमान कालमा सबै क्रान्तिकारी तत्वहरूको हित समावेश भएको हुनाले पनि यस कार्यक्रमलाई पूरा गर्नको लागि एउटा व्यापक राष्ट्रिय मोर्चा बनाउनु आवश्यक छ । जसमा किसान, मजदूर, युवक, विद्यार्थी, राष्ट्रिय पूँजीपतिहरूको समावेश हुनेछ । यस्तो राष्ट्रिय मोर्चा बनाई राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको कार्यक्रमलाई पूरा गराउन व्यापक जनसंघर्ष गर्नु पर्दछ, व्यापकरूपमा विभिन्न वर्ग र आम जनतालाई सुसङ्गठन गरिनु पर्दछ । राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको पक्षमा व्यापक रूपमा जनचेतना उठाउनु पर्दछ । आम जनतालाई पाएका अधिकारप्रति सचेत र अरु बढि अधिकार प्राप्त गर्नको लागि क्रियाशील गराउनुपर्दछ । तसर्थ नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी सामन्त विरोधी, साम्राज्यवाद विरोधी प्रजातन्त्रीयपक्षी तमाम देशभक्तसँग यस्तो कार्यक्रमलाई पूरा गराउन व्यापक रूपमा आम जनतालाई सुसङ्गठित गर्न एउटा राष्ट्रिय मोर्चा बनाउन अघि बढ्ने आह्वान गर्दछ ।

सर्वशक्तिसम्पन्न सार्वभौम संसद्को स्थापना गर्न विशाल जनमत तयार गर

देशलाई गरिबीको कुचक्रनबाट उठाई जनजीवनलाई सुखी र समृद्धि गर्ने काम राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको कार्यक्रमबाट मात्र सम्भव हुन सक्दछ । यो राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको कार्यक्रमलाई कार्यान्वित गर्न व्यापक रूपमा जनचेतना उठाउनु पर्दछ । तमाम क्रान्तिकारी तत्वहरूलाई वर्ग सङ्घर्षमा उतार्नु पर्दछ, अनि देशका सबै क्रान्तिकारी तत्वहरूले अविरल रूपमा सामन्ती प्रतिक्रियावादी र विदेशी साम्राज्यवादीहरूले विरोधमा सङ्घर्ष गरिरहनु पर्दछ । व्यापक जनचेतना, व्यापक जनसङ्गठन र क्रान्तिकारीतत्वहरूको व्यापक संयुक्त मोर्चाको अभावमा राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको कार्यक्रम लागू हुन सक्दैन, यी केवल कामको योजना मात्र रहन जानेछ । राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको कार्यक्रम प्रजातन्त्रको अभाव होइन, यी प्रजातन्त्रको

अझ बढी विस्तार हो । राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको कार्यक्रमले पूँजीवादको सीमित प्रजातन्त्रलाई नपुग भनी हाम्रो समाजको पूर्ण प्रजातान्त्रीकरण हुनु पर्दछ भन्दछ ।

१९६० मा मस्कोमा भएको ८१ कम्युनिस्ट तथा मजदूर पार्टीहरूको घोषणाले भनेको छ, “साम्राज्यवाद विरोधी, सामन्तवाद विरोधी प्रजातान्त्रिक क्रान्ति पूर्णरूपले पूरा गर्न र आमजनताको जीवन स्तरमा क्रान्तिकारी सुधार गर्न राष्ट्रिय प्रजातन्त्र कायम गर्न कम्युनिस्ट पार्टीहरू क्रियाशील भई काम गरिरहेका छन् । राष्ट्रिय प्राप्तिलाई सङ्गठित गर्ने र साम्राज्यवादीहरूलाई कमजोर तुल्याउने राष्ट्रिय सरकारका नीतिहरूलाई यिनीहरूले समर्थन गर्दछन् । यसको साथै अप्रजातान्त्रिक, जनहित विपरीतका कामहरू र राष्ट्रिय स्वतन्त्रतालाई आघात पुऱ्याउने सरकारी कदमहरूको यिनीहरूले तीव्र रूपले विरोध गर्दछन् । पूँजीपति वर्गको प्रतिक्रियावादी अङ्गले आफ्नो स्वार्थी सङ्कुचित वर्गीय स्वार्थलाई नै राष्ट्रिय स्वार्थको रूपमा गरेको प्रदर्शनको कम्युनिस्टहरूले भण्डाफोर गर्दछन् र सोही नै उद्देश्यको प्राप्तिको लागि पूँजीवादी राजनीतिहरूले सजामवादी नाराहरूको शब्दाडम्बरको रूपमा प्रयोग गरेको पनि यिनीहरूले पर्दाफास गर्दछन् । सामाजिक जीवनको पूर्ण प्रजातान्त्रीकरण गर्न यिनीहरूले (कम्युनिस्टहरूले) काम गर्दछन् र निरङ्कुश शासनको विरोध गर्न र यस्तो शासन व्यवस्था (निरङ्कुश व्यवस्था) कायम गर्न देखाइएका रूभानहरूलाई कुण्ठित पार्न यिनीहरूले सबै प्रगतिशील तत्वहरूलाई एकताबद्ध गर्ने काम गर्दछन् ।”

राष्ट्रिय प्रजातन्त्र कायम गर्न कम्मर कसेको हाम्रो पार्टीले उपरोक्त ८१ कम्युनिस्ट तथा मजदूर पार्टीहरूको भनाइलाई राम्ररी मननु गर्न जरूरी छ । उपरोक्त भनाइलाई ध्यानमा राख्दै हामीले हाम्रो राष्ट्रिय परिस्थितिको राम्रो विश्लेषण गरी हाम्रो नेपाली समाजको राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको बाटोलाई पैल्याउनुछ । हाम्रो देशमा राजा महेन्द्रले प्रजातन्त्रको हत्या गरेका छन् । देशमा फौजी तानाशाही कायम गरेका छन् र आम जनतालाई साधारण खालको अधिकारहरूबाट पनि बञ्चित गरेका छन् । २००७ सालको जनक्रान्तिको फलस्वरूप देशका जनताले उपभोग गर्दै आएका सीमित प्रजातन्त्रलाईसम्म खोसेका छन् । जनचेतना र वर्ग सङ्घर्षलाई अभै बढाउनु पर्ने ठाउँमा यिनीहरूलाई कुण्ठित गर्ने कुचक्र गरेका छन् । व्यापक

जनसङ्गठन गर्नुपर्ने ठाउँमा भएका जन संगठनहरूलाई प्रतिबन्धित गरेका छन् । अझ बढी प्रजातान्त्रीकरण गर्नुपर्ने ठाउँमा फौजी तानाशाही कायम गरेका छन् । यसरी नेपाली समाजको विकासमा एउटा ठूलो अवरोध राजा महेन्द्रले पौष १ गतेको काण्ड गरी खडा गरेका छन् ।

आजको देशको यस परिस्थितिलाई हेर्दा राष्ट्रिय प्रजातन्त्र कायम गर्न सर्वप्रथम राजा महेन्द्रको फौजी तानाशाही खतम गर्नु आवश्यक छ । हाम्रो नेपाली समाजको विकासमा राजाद्वारा खडा गरिएको अवरोधलाई पन्छाउनु आवश्यक छ । जनताबाट अपहरण गरिएका सबै अधिकारलाई फिर्ता गराउनु आवश्यक छ । प्रजातान्त्रीक आन्दोलनलाई नामञ्जुर गरी हुकुमशाही राजाको मातहतमा राष्ट्रिय प्रजातन्त्र विसम ज्वरको कल्पना कल्पना मात्र साबित हुनेछ । राष्ट्रिय प्रजातन्त्र प्रजातन्त्रको अभाव होइन, प्रजातन्त्रको विस्तार हो । प्रजातान्त्रीक परिपाटीको अभावमा राष्ट्रिय प्रजातन्त्र कायम हुनसक्दैन । तसर्थ राष्ट्रिय प्रजातन्त्र कायम गराउने श्रृंखलाको रूपमा आज राजाको फौजी तानाशाहीको विरोध गर्नु परेको छ, जनताबाट अपहरण गरिएका तमाम अधिकारहरूलाई फिर्ता गराउनु पर्दछ । प्रजातन्त्रको स्थापनार्थ गरिने यो संघर्षलाई पछि राष्ट्रिय प्रजातन्त्र कायम गर्ने संघर्षको रूपमा विकसित गराउनु पर्दछ । प्रजातन्त्र राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको लागि पहिलो सर्त हो, यो हामीले बिर्सिनु छैन ।

साथै आज राजा महेन्द्रको फौजी तानाशाहीको विरोध देशका विभिन्न प्रजातान्त्रिक तत्वहरूले गरिरहेका छन् । फौजी तानाशाहीका विरोधमा सङ्घर्षशील यी विभिन्न तत्वहरूको बीच देशको मूल समस्याहरूको समाधान गर्ने कार्यक्रममा एकता होइन विरोध छ । कम्युनिस्ट र वामपन्थी शक्तिहरू राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको कार्यक्रमको पक्षमा छन्, पूँजीवादी पार्टीहरू पूँजीवादी कार्यक्रमको पक्षमा छन् । आज कार्यक्रमको मतभेदलाई प्राथमिकता दिने बेला छैन । आज मिलनको ठाउँ खोज्नु पर्ने बेला छ । राजा महेन्द्रको फौजी तानाशाहीको विरोध गर्ने र जनताबाट अपहरण गरिएका अधिकारहरूको फिर्ता गराउने कुरामा आज सबै प्रजातान्त्रिक तत्वहरूमा एकता छ र यही नै हाम्रो संघर्षको नारा हुनु परेको छ । पूँजीवादी बाटो

राम्रो हो वा राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको बाटो राम्रो हो, यो कुरा प्रजातान्त्रिक संघर्षको दौरानमा जनताले दुजो लगाउने कुरा हो ।

तर साथसाथै हामीले २००७ सालपछिको हाम्रो ऐतिहासिक कटु अनुभवलाई बिर्सनु छैन । २००७ सालको जनक्रान्तिपछि राणाशाहीको १०४ वर्षको “फौलादी किल्ला” ढलेर गयो । सबै शक्ति जनतामा निहित गराउने कुरा टारिँदै गयो । राजालाई प्रजातन्त्रको संरक्षक भनी सबै शक्ति राजामा निहित गरियो । तर यो एउटा मिठो कल्पना मात्र साबित भयो । राजाले यस मौकाबाट फाइदा उठाई एक पछि अर्को अधिकार खोस्दै गए । २०१५ सालमा चुनाव गराउन जनताले सङ्घर्ष गर्नु पर्‍यो, तर २०१७ साल पौष १ गतेको काण्ड गरी सो संसद् पनि राजाले भङ्ग गरे । यो हाम्रो राष्ट्रिय जीवनको एउटा ऐतिहासिक कटु अनुभव हो, राजा प्रजातन्त्रको संरक्षक होइनन्, बरु राजाको हातमा शक्ति रहुञ्जेल प्रजातन्त्रको कुनै ग्यारेन्टी हुँदैन राजाको हातमा शक्ति राखी संविधानसभाको कुरा गर्नु राष्ट्रिय प्रजातन्त्र कै कुरा गर्नु अथवा संसदीय व्यवस्थाकै कुरा गर्नु राजनीतिक मूर्खता मात्र हुनेछ । आजको प्रजातान्त्रीक आन्दोलन चलाउँदा हामीले यस कटु अनुभवलाई बिर्सिनुछैन । आजको प्रजातान्त्रिक आन्दोलनको कर्तव्य हिजोका अधिकारहरूको फिर्तामात्र नभई सबै शक्ति जनतामा हस्तान्तरण गराउनु हुन आएको छ ।

तसर्थ : कम्युनिस्ट पार्टी आजको ऐतिहासिक आवश्यकतालाई जनसमक्ष राख्ने माग गर्दछ :-

(क) राजाबाट सबै शक्ति जनतामा हस्तान्तरण गर

(ख) सर्वशक्तिसम्पन्न सार्वभौम संसद्को स्थापना गर

सर्व शक्ति सम्पन्न सार्वभौम संसद्को माग गणतन्त्रका माग होइन । कम्युनिस्ट पार्टीको यो स्पष्ट मत छ, आजको संघर्ष राजतन्त्र र गणतन्त्रको होइन । आजको संघर्ष राजाबाट शक्ति हस्तान्तरण गरी जनतामा निहित गराई देशमा प्रजातान्त्रिक व्यवस्थाको स्थापना गराउनु हो ।

विगत संसदीय व्यवस्था रहँदाको सीमित प्रजातन्त्र र उक्त व्यवस्थाले जनताको मूलभूत समस्याहरूको समाधान गर्न नसकेको सर्वविदित नै छ । नेपाली जनता एकातिर राजाको फौजी तानाशाहीको विरोधी छन् भने अर्कोतिर सीमित पूँजीवादी प्रजातन्त्रबाट पनि सन्तुष्ट छैनन् । तसर्थ कम्युनिस्ट पार्टीको मत छ, सर्वशक्ति सम्पन्न सार्वभौम संसद्को स्थापना गर्ने संघर्ष राष्ट्रिय प्रजातन्त्र कायम गर्ने संघर्षको एक अभिन्न अंग हो । सर्वशक्ति सम्पन्न सार्वभौम संसद्को स्थापनार्थ गरिने संघर्षको बेलामा नै देशका तमाम क्रान्तिकारी तत्वहरूले व्यापक एकता बनाइ यस संघर्षलाई राष्ट्रिय प्रजातन्त्रसम्म लान अठोट गर्नुपर्दछ । कम्युनिस्ट पार्टी यसतर्फ सधै क्रियाशील रहनेछ ।

नत सर्वशक्तिसम्पन्न सार्वभौम संसद्को माग राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको माग हो । ग्रेट ब्रिटेनमा सर्वशक्ति सम्पन्न सार्वभौम संसद् छ, तर ग्रेट ब्रिटेन नत समाजवादी राष्ट्र हो न त्यहाँ राष्ट्रिय प्रजातन्त्र नै छ । पूँजीवादी प्रजातन्त्रको अवलम्बन गर्ने होस् वा राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको पक्षपाती होस् दुबैको लागि सर्व शक्ति सम्पन्न सार्वभौम संसद्को आवश्यकता छ । सबै शक्ति जनताबाट निर्वाचित संसद्मा रहुञ्जेल हाम्रो नेपालमा नपूँजीवाद कायम हुन सक्छ न त राष्ट्रिय प्रजातन्त्र । यस अर्थमा सर्वशक्तिसम्पन्न सार्वभौम संसद् एउटा ऐतिहासिक आवश्यकता हो र भिन्दा भिन्दै कार्यक्रमको अनुशरण गर्ने प्रजातान्त्रिक शक्तिहरूको मिलनको विन्दु पनि हो । यसकारण आजको प्रजातान्त्रिक आन्दोलनको नारा हो सर्व शक्ति सम्पन्न सार्वभौम संसद्को चुनाव गराऊ ।

आज देशका तमाम प्रजातान्त्रिक तत्वहरूले सर्वशक्तिसम्पन्न सार्वभौम संसद्को स्थापना गराउन व्यापक एकता कायम गर्नु परेको छ । देशमा प्रजातन्त्रलाई सुदृढ, स्थायी र विकसित गर्न व्यापक प्रजातान्त्रिक एकता बनाई सर्वशक्तिसम्पन्न सार्वभौम संसद्को चुनाव गराउन अघि बढ्नु परेको छ ।

संयुक्त मोर्चा

संयुक्त मोर्चाको सवाल एक विशेष बलवान् शत्रुलाई हराउनको निमित्त र प्रतिक्रान्तिकारीहरूको प्रतिक्रान्तिलाई असम्भव पार्नको निमित्त एक अचूक हथियार हो । चीनियाँ क्रान्तिको लामो इतिहासको यस कुराको अनुभव गरी भनेको छ, सर्वहारा वर्गको नेतृत्वमा, मजदूर किसान एकताको आधारमा, ती तमाम शक्तिहरूसँग एकता र जोसँग एकता गर्न सकिन्छ र यसरी जनताको व्यापक प्रजातान्त्रिक संयुक्त मोर्चाको निर्माण गर । २०१७ सालमा मस्कोमा भएको ८१ देशको कम्युनिस्ट तथा मजदूर पार्टीहरूको सम्मेलनले पनि संयुक्त मोर्चाको आवश्यकतालाई उतिकै जोड दिएर भनेको छ । राष्ट्रिय स्वतन्त्रता प्राप्त गर्न र यसको रक्षा गर्नको निमित्त धेरै हदसम्म उन्नत प्रजातान्त्रिक परिवर्तन ल्याउनुको निमित्त र सामाजिक प्रगतिलाई सुनिश्चित पार्नको निमित्त मजदुर वर्ग र किसानको एकता सबभन्दा महत्वपूर्ण ताकत हो । मजदुर किसानको सुदृढ एकता नै तमाम क्रान्तिकारी वर्गहरूको व्यापक संयुक्त मोर्चाको आधार बन्नु परेको छ । राष्ट्रिय पूँजीपति वर्गले स्वतन्त्रता र प्रजातन्त्रको सङ्ग्राममा कति हदसम्म हिस्सा लिनेछ भने कुरो पनि धेरै हदसम्म मजदूर किसान एकताको शक्ति र स्थायीत्वमा निर्भर गर्दछ ।

स्पष्टत संयुक्त मोर्चाको सवालमा तीन कुरा देखा परेको छ :

- (क) देशको सबभन्दा क्रान्तिकारी वर्ग मजदूर वर्गको नेतृत्व ।
 - (ख) देशको सब भन्दा क्रान्तिकारी वर्ग मजदूर वर्ग भएर पनि हाम्रो देशको जनसंख्याको सब भन्दा ठूलो अङ्ग अर्थात ९५ फीसदी जनता किसान नै भएको र यी किसानहरूमा अत्यधिक संख्या शोषित र पीडित खेतहिन तथा गरिब किसान भएकाले हाम्रो क्रान्तिले मुख्य ताकत किसानहरूनै हुन् ।
- सब भन्दा क्रान्तिकारी वर्ग मजदूर वर्ग तथा क्रान्तिको मूल ताकत किसान भएको हुँदा मजदूर किसान एकता नै हाम्रो संयुक्त मोर्चाको मुख्य आधार बन्नु परेको छ ।

(ग) मजदूर, किसान, शहरिया मध्यम वर्ग, क्रान्तिकारी बुद्धिजीवीहरू तथा राष्ट्रिय पूँजीपतिहरू सहित तमाम क्रान्तिकारी वर्गहरूको व्यापक संयुक्त मोर्चा ।

सारांशत सर्वहारा वर्गको नेतृत्वमा मजदूर किसान एकाको आधारमा तमाम क्रान्तिकारी वर्गहरूको व्यापक संयुक्त मोर्चा बनाएर नै हामीले सामन्ती तथा साम्राज्यवादी प्रतिक्रियावादी र प्रतिक्रान्तिकारी शक्तिहरूसँग मुकाबला गरी विजय हासिल गर्न सक्ने छौं, राजाको हातबाट शक्ति हस्तान्तरणबाट गराई देशमा सर्वशक्तिसम्पन्न सार्वभौम संसद्को स्थापना गर्न सक्ने छौं ।

तसर्थ देशमा राजनीतिक परिवर्तन ल्याउनमा संयुक्त मोर्चाको सवाल एक महत्वपूर्ण सवाल हो ।

संयुक्त मोर्चामा एक प्रश्न

संयुक्त मोर्चाको दौरानमा एउटा भ्रम बारम्बार देखिन आएको छ । “आजको मुख्य दुश्मन राजाको हुकुमीशासन भएको हुँदा यसको विरुद्धमा संघर्ष गर्ने तमाम प्रजातान्त्रिक शक्ति र पार्टीहरूलाई मान्य नारा नै हाम्रो तत्कालीन नारा हुनुपर्दछ ।” यस व्याख्याअनुसार तत्कालीन नारा जहिले पनि दुलमुल चरित्र अपनाउने पूँजीवादी पार्टीको दुलमुल नाराको तहमा उतार्न जरूरी हुन जान्छ । यो कुरा निर्विवाद छ कि हाम्रा देशको पूँजीपति वर्ग हुकुमशाहीको विरोधमा क्रान्तिकारी भएर पनि यसले आफ्नै कमजोर वर्ग चरित्रले गर्दा दुलमुल चरित्र राख्दछ र सामन्त तथा साम्राज्यवादीहरूसँग सम्भौता परस्त नीति अख्तियार गर्दछ । जसले गर्दा प्रजातान्त्रिक क्रान्तिलाई पूरा गर्ने क्षमता राख्दैन । अब सवाल उद्भूत छ हामीले पनि उनीहरूकै नीति अपनाएर क्रान्ति अधुरो छोड्ने बाटो खुला राख्ने हो वा प्रजातान्त्रिक क्रान्तिलाई पूरा गर्ने विशेष जिम्मेवारी बहन गर्ने हो ! यस स्थितिमा प्रजातान्त्रीक क्रान्तिलाई पूरा गर्ने खास जिम्मेदारी देशको सर्वहारा वर्गको नेतृत्वमा नै निर्भर गर्दछ । यसै निमित्त प्रजातान्त्रिक क्रान्तिलाई पूरा गर्ने खास जिम्मेदारी कम्युनिस्ट पार्टीको पूर्ण या आंशिक नेतृत्व भएको व्यापक राष्ट्रिय

मोर्चाको जिम्मामा छ र दुलमुल पूँजीपति वर्गलाई मान्य नारालाई नै हाम्रो नारा बनाएर हामीले इतिहासले हाम्रो काँधमा राखेको यस जिम्मेदारीलाई पूरा गर्न सक्ने छैनौं । आज क्रान्तिको मूल ताकत पूँजीपति वर्ग नभै मजदूर, किसान क्रान्तिकारी बुद्धिजीवीहरू, शहरिया मध्यम वर्ग पनि हुन् जो क्रान्तिलाई पूरा गर्ने पक्षमा छन् । पूँजीवादी पार्टीमा रहेको यी वर्गहरू पनि धेरै हदसम्म क्रान्तिलाई पूरा गर्ने पक्षमा हुनु स्वाभाविक हो । यस निमित्त क्रान्तिलाई पूरा गर्ने नाराले नै तमाम क्रान्तिकारी वर्गहरूलाई व्यापक रूपले अँगाल्न सकिने छ नकि त्यो नाराले जुन नारा दुलमुल पूँजीवादी पार्टीहरूलाई पनि मञ्जुर हुनेछ । लेनिनले एक ठाउँमा स्पष्ट भनेका थिए, “हामीहरू प्रजातन्त्रवादी क्रान्तिकारी गणतान्त्रिक पूँजीपति वर्ग सँगसँगै उनीहरूसँग विलीन नभैकन अगाडि बढ्न चाहन्छौं जब कि तिनीहरू (मेन्सेविक) उदारवादी राजा परस्त पूँजीपति वर्गसँग उनीहरूसँग विलीन नभैकन नै, सँगसँगै अगाडी बढ्न चाहन्छन् ।” यहाँ लेनिनले जारशाहीसँगको अन्तर विरोध नै सबभन्दा ठूलो अन्तर विरोध भनी जारशाहीसँग एक हदसम्म संघर्ष गर्न चाहने उदारवादी पूँजीपतिहरूसँग पनि संयुक्त मोर्चा बनाउनु आवश्यक छ भनेर त्यस उदारवादी पूँजीपति वर्गको राजनीतिक नारालाई आफ्नो तात्कालिक नारा कदापि बनाएनन् । हामीले आजको क्रान्तिको मुख्य काम पहिल्याएर नै आफ्नो राजनीतिक नारा तय गर्नु परेको छ ।

पूँजीवादी पार्टीको कमजोर चरित्रले गर्दा र गएको प्रजातन्त्रले जनताको मूल समस्याहरू समाधान गर्न नसक्दा प्रजातान्त्रिक व्यवस्थाप्रति नै राजाले भ्रम दिन सफल भएको कुरा स्पष्ट छ ।

जनता यस्तो प्रजातान्त्रिक व्यवस्थाको पक्षमा छ जो जनताको मूल समस्या समाधान गर्नमा सफल होस् । आजको सामाजिक स्थितिले निश्चय पनि समाजवादको नारा स्वीकार गर्न सक्ने छन् तर आजको सामाजिक स्थितिले प्रजातान्त्रिक क्रान्ति पूरा गर्ने तथा सामन्ती शोषण व्यवस्था र साम्राज्यवादी तथा विदेशी एकाधिकार पूँजीको होडबाट देशलाई मुक्त गरी स्वतन्त्र राजनीतिक तथा आर्थिक विकासको कार्यक्रम आजको समाजको स्थिति अनुकूलको नारा हो ।

यसै निमित्त मजदूर वर्गको नेतृत्वमा मजदुर किसान एकताको आधारमा तमाम क्रान्तिकारी वर्गहरूको व्यापक संयुक्त मोर्चालाई प्रजातान्त्रिक क्रान्ति पूरा गर्ने राजनीतिक नारा तथा स्वतन्त्र राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको कार्यक्रम स्वीकार हुन नसक्ने कुनै कारण छैन ।

आज हाम्रो राष्ट्रभित्रको वर्गीय स्थिति तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्थितिले गर्दा राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको सम्भावना धेरै हदसम्म बढेको छ । हाम्रो देशको मजदूर, किसान मध्यमवर्ग क्रान्तिकारी बुद्धिजीवीहरू तथा राष्ट्रिय पूँजीपतिहरू लगायतको वर्ग स्वार्थको अनुकूल पूँजीवादी प्रजातन्त्र होइन, राष्ट्रिय प्रजातन्त्र नै छ । पूँजीवादी प्रजातन्त्रको पूँजीपतिवर्गको स्वार्थसम्म पनि रक्षा गर्न सक्दैन भन्ने कुरा निर्विवाद सत्य साबित भएको छ र राष्ट्रिय प्रजातन्त्र नै हाम्रो देशको निमित्त सबभन्दा अनुकूल प्रजातन्त्र हो । तर आजको प्रजातान्त्रिक आन्दोलनको दौरानमा पूँजीवादी प्रजातन्त्र स्थापना हुने हो या राष्ट्रिय प्रजातन्त्र स्थापना हुन्छ भन्ने कुरा संघर्षको दौरानमा कम्युनिस्ट पार्टी तथा मेहनतकस जनताले लिएको भूमिकामा नै निर्भर हुनेछ । पूँजीपति वर्गको नेतृत्वमा क्रान्तिकारी वर्गहरूको व्यापक संयुक्त मोर्चा भएर पनि सो प्रजातन्त्र कमजोर पूँजीवादी प्रजातन्त्र नै हुने छ । यस प्रजातान्त्रिक आन्दोलनको दौरानमा मजदूर वर्गको पार्टी कम्युनिस्ट पार्टीको नेतृत्वमा क्रान्तिकारी वर्गहरूको व्यापक संयुक्त मोर्चा हुन्छ र यस संयुक्त मोर्चाले प्रजातान्त्रिक आन्दोलनलाई पूरा गर्दछ भने यस प्रजातान्त्रिक आन्दोलनको फल पूँजीवादी प्रजातन्त्र नभै राष्ट्रिय प्रजातन्त्र नै हुने छ ।

संयुक्त मोर्चाको कुरा गर्दा हामी दुई किसिमको संयुक्त मोर्चालाई सोच्दछौं:

(क) तमाम क्रान्तिकारी वर्गहरूको संयुक्त मोर्चा,

(ख) प्रजातान्त्रिक पार्टीहरू बीचको संयुक्त मोर्चा ।

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले आफ्नो अग्रसरतामा मजदूर-किसानको दृढ एकता कायम गरी मजदूर, किसान, सहरिया, मध्यमवर्ग, क्रान्तिकारी बुद्धिजीवीहरू तथा राष्ट्रिय पूँजीपतिहरूसहित विभिन्न क्रान्तिकारी वर्गहरूको व्यापक संयुक्त मोर्चा गठन गरी यसलाई व्यापक बनाएर लैजानु छ । यस्तो संयुक्त मोर्चा खास गरी ठोस

राजनीतिक नारा र ठोस राजनीतिक तथा आर्थिक कार्यक्रमको आधारमा नै बन्न सक्दछ । यसै निमित्त राजाको हातबाट शक्ति हस्तान्तरित गराएर सर्व शक्ति सम्पन्न सार्वभौम संसद्को स्थापना गर्ने राजनीतिक नारा तथा 'स्वतन्त्र राष्ट्रिय प्रजातन्त्र' को कार्यक्रमलाई परिलक्षित गर्दै यी विभिन्न क्रान्तिकारी वर्गहरूको संयुक्त मोर्चाको गठन गर्नु आवश्यक छ र साथै सम्भावना पनि छ ।

जहाँसम्म प्रजातान्त्रिक पार्टीहरूको सवाल छ यी विभिन्न प्रजातान्त्रिक पार्टीहरूका आ-आफ्नो वर्ग चरित्र अनुरूप प्रजातान्त्रिक क्रान्ति पूरा गर्ने नारा लिएर अर्थात् राजको हातबाट शक्ति हस्तान्तरित गराई सर्वशक्तिसम्पन्न सार्वभौम संसद्को स्थापना गर्ने कुरामा मञ्जुर पनि गर्न सक्दछ । यस्तै राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको कार्यक्रम अपनाउने कुरामा मञ्जुर गर्न पनि सक्दछ, नगर्न पनि सक्दछ । हुनत प्रजातान्त्रिक क्रान्ति सफल गर्ने कुरा तथा राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको कार्यक्रम लागू गर्ने कुरा देशको पूँजीपति वर्गको स्वार्थको विपरीतको कुरा होइन । राष्ट्रिय पूँजीपतिहरूको स्वार्थ समेत प्रतिनिधित्व हुने गरेर नै राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको कार्यक्रम बनेको छ । सामन्ती व्यवस्थाको जडमूल उखेलेर साम्राज्यवादी स्वार्थ तथा विदेशी पूँजीको प्रभावबाट मुक्त गरेर नै देशको स्वतन्त्रता तथा सार्वभौमिकताको सुरक्षा हुनको साथै देशको अर्थ व्यवस्था स्वतन्त्ररूपले विकास हुन सक्ने छ । यो राजनीतिक नारा र कार्यक्रम आज देशको वस्तुस्थिति अनुकूलको नारा र कार्यक्रम हो र पूँजीपति वर्गको स्वार्थ विपरीतको नारा होइन ।

तर पनि पूँजीवादी पार्टीको दुलमुल चरित्रले गर्दा राजाको हुकुमशाहीको विरुद्ध संघर्ष गर्दा गर्दै पनि यो कामहरू पूरा गर्न पूँजीवादी पार्टीले नामञ्जुर गर्न सक्दछ । यस्तो स्थितिमा हामीले राजनीतिक नारा र कार्यक्रम स्वतन्त्ररूपले जनतामा लैजाने गरी मिल्न सक्ने बुँदामा मिलेर संयुक्त रूपले हुकुमशाहीको विरोधमा संघर्ष अगाडि बढाउनु पर्ने हुन्छ । यस्तो स्थितिमा राजाको विरुद्धको संघर्ष नै प्रजातान्त्रिक पार्टीहरू बीच एकताको बिन्दु हुन सक्दछ । हाम्रो आफ्नो मूल राजनीतिक उद्देश्य र कार्यक्रममा धक्का नपुग्ने गरी जुन बुँदामा जोसँग जति समयसम्म मिल्न सकिन्छ मिलेर आन्दोलनलाई तीब्र पाउँदै लैजानु परेको छ ।

नेपाली काङ्ग्रेससँग संयुक्त मोर्चा

नेपाली काङ्ग्रेससँग संयुक्त मोर्चा गर्ने बारे विभिन्न मत देखिन्छ । एकातिर कसैको भनाइ छ कि नेपाली काङ्ग्रेसका पुराना गल्तीहरूका आधार बनाएर नेपाली काङ्ग्रेससँग संयुक्त मोर्चा बनाउनु हुन्न भने अर्कातिर अर्को थरको भनाइ अनुसार नेपाली काङ्ग्रेस नै आजको निर्णायक क्रान्तिकारी शक्ति भएको हुँदा नेपाली काङ्ग्रेसले स्वीकार गर्ने राजनीतिक नारा नै हाम्रो तात्कालिक राजनीतिक नारा हुनु परेको छ ।

नेपाली काङ्ग्रेसको वर्ग चरित्रलाई राम्रो याद नगर्दा नै नेपाली काङ्ग्रेसको गल्तीहरूको मात्र कुरा गरी नेपाली काङ्ग्रेससँग संयुक्त मोर्चा बनाउन हुन्न भन्ने भनाइ कसैको छ भने अर्कोतिर नेपाली काङ्ग्रेस जमिनसँग सम्बन्ध भएका व्यावसायिक पूँजीपति वर्ग हुँदा, साथै नेपालको व्यावसायिक पूँजीमा भारतीय व्यापारीहरू नै कब्जा हुँदा यो पार्टी भारतीय पूँजीपति वर्गको पार्टी हो भन्ने कसैको भनाइ छ ।

नेपाली काङ्ग्रेस पूँजीवादी पार्टी अवश्य हो तर यो सीधै भारतीय पूँजीपति वर्गको पार्टी नभै नेपालकै पूँजीपति वर्गको पार्टी हो । नेपाल एक अविक्सित देश हुँदा यहाँको पूँजीपति वर्ग कमजोर पूँजीपति वर्ग हो र यस्तो पूँजीपति वर्गको सम्बन्ध जमिनसँग पनि रहनु स्वाभाविक कुरो हो साथै यसको सम्बन्ध साम्राज्यवादीहरू तथा विदेशी एकाधिकार पूँजीपति वर्गहरू तथा भारतीय पूँजीपति वर्गसँग पनि रहेर आएको छ । यसै निमित्त यसको दोहोरो चरित्र छ भन्ने कुरा मानिएको कुरा हो ।

- (क) पूँजीवादी पार्टी भएको हुँदा एकतन्त्री हुकुमशाहीको विरोधमा क्रान्तिकारी पार्टी हो । अर्कातिर,
- (ख) यस पार्टीको सम्बन्ध विदेशी साम्राज्यवाद तथा भारतीय पूँजीसँग पनि रहेर आएको हुँदा प्रजातान्त्रिक क्रान्तिलाई पूरा गर्ने तथा सामन्तवादी अवशेष

र साम्राज्यवादी स्वार्थ र विदेशी पूँजी तथा भारतीय पूँजीको कुचक्र र प्रभावबाट देशलाई मुक्त गर्ने कुरामा यो पार्टी क्षमता राख्दैन भन्ने कुरा पनि स्पष्ट छ । संयुक्त मोर्चा निश्चय पनि पार्टी सिद्धान्त र पार्टी कार्यक्रमलाई छाडी दुई पार्टीको विलीनीकरण होइन । जहिले पनि आफ्नो राजनीति र कार्यक्रमलाई स्वतन्त्र नै राखेर सङ्गुक्त मोर्चा गरिन्छ भने हाम्रो तमाम कार्यक्रम यस पार्टीले मञ्जुर नगर्ने भएकोले यस पार्टीसँग मोर्चा गर्नु हुन्न भन्ने सवाल उठ्दैन । साथै यसै कारण संयुक्त मोर्चा गर्नु जरुरी छ । यसैले हाम्रो राजनीतिक नारा र कार्यक्रम हुनुपर्दछ भन्ने सवाल गलत सवाल हो । संयुक्त मोर्चाको सवाल एकता र सङ्घर्षको सवाल हो । जुन कुरामा मिल्दछ एकता, जहाँ मिल्दैन सैद्धान्तिक र संगठनात्मक सङ्घर्ष । यसै निमित्त नेपाली काङ्ग्रेसले गल्ती गर्दछ भने संयुक्त मोर्चा बनाएर पनि हामीले उही गल्ती दोहर्‍याउनु पर्दछ, अथवा नेपाली काङ्ग्रेसले सामन्त तथा साम्राज्यवादी विदेशी एकाधिकार पूँजीसँग सम्भ्रौता परस्त नीति लिन्छ भने हामीले पनि उनीहरूसँग सम्भ्रौता परस्त नीति नै लिनुपर्दछ भन्ने सवाल नै उठ्दैन । यसै निमित्त नेपाली काङ्ग्रेसले गरेको गल्ती अथाव सम्भ्रौता परस्त नीति लाइनै लिएर संयुक्त मोर्चा नगर्ने सवाल उठ्दैन । एकता र सङ्घर्ष नै संयुक्त मोर्चाको सही नीति हुँदा नेपाली काङ्ग्रेसको क्रान्तिकारी भावनामा एकता र त्यस पार्टीको विदेशी साम्राज्यवाद तथा विदेशी एकाधिकार भारतीय पूँजीसँग सम्भ्रौता परस्त नीतिमा सैद्धान्तिक सङ्घर्ष, यसै निमित्त नेपाली काङ्ग्रेससँग संयुक्त मोर्चा हुनु हुन्न भन्ने भनाइ गलत हो भने संयुक्त मोर्चाको नाउँमा हाम्रो स्वतन्त्र राजनीति, कार्यक्रम र संगठनको जरुरीलाई महशुस नगर्नु पनि अर्को गल्ती हो । आफ्नो राजनीति र कार्यक्रमलाई स्वतन्त्रले जनतामा लगी सैद्धान्तिक तथा सङ्गठनात्मक सङ्घर्षलाई जारी राख्दै राजा महेन्द्रको हुकुमशाही व्यवस्थासँग लड्न संयुक्त मोर्चा हुनु अत्यन्त जरुरी छ ।

अन्य पार्टीहरूसँग संयुक्त मोर्चाको सवाल

निश्चय पनि अन्य पार्टीहरूले राजाको अगाडि आत्मसमर्पण गरिसकेका छन् । तर यत्तिकैमा ती पार्टीहरू र राजाको बीच अब सबै अन्तर विरोध खतम भैसकेको छ भन्ने सवाल छैन । ती पार्टीहरू प्रजातान्त्रिक व्यवस्थालाई खतम गरी आफू शक्तिमा जान चाहन्छन् त राजा महेन्द्र प्रजातान्त्रिक व्यवस्था खतम गरी आफ्नो मनोमानी हुकुमत चलाउन चाहन्छन् । यो अन्तर्विरोध साधारण अन्तर विरोध होइन । यसैकारण ती पार्टीहरू जो धेरै नै कमजोर छन् यसै निमित्त राजाको अगाडि आत्म समर्पण पनि गरेका छन् । बद्दो जनआन्दोलनको दौरानमा प्रजातान्त्रिक आन्दोलनमा सरीक हुँदैनन् भन्ने सवाल उठ्दैन । यसै निमित्त यस्तो पार्टीसँग अब संयुक्त मोर्चाको सवालै उठ्दैन भन्न सकिन्न ।

कुनै पनि पार्टी र व्यक्तिको आज जुन भूमिका छ उही भूमिका हर हालतमा रहने छ भनेर भन्न सकिन्न, यस्ता व्यक्तिहरू कमै होलान् जसले तमाम प्रजातान्त्रिक अधिकार गुमाएर अत्याचारी शासन ठीक छ भनेर सँधै भनी रहने छन् । राजा महेन्द्र जुन भ्रम दिन सुरुमा सफल भएका थिए, आज धेरै हदसम्म ती भ्रम हट्न गएको छ । निश्चित छ, राजा महेन्द्रले जतिसुकै भ्रम दिए पनि राजा महेन्द्रको हुकुमशाही अन्तर्गत देशको मूल समस्या समाधान हुन सक्ने छैन भनी आज राजाको भ्रम जालमा परेका पार्टीहरू भोलि पनि उही भ्रममा कदापि रहने छैनन् । अनि अन्य पार्टीहरूसँग संयुक्त मोर्चाका सवाल उठ्दैन भन्ने कसरी ?

निश्चय पनि कुनै पार्टीका अङ्गसँग संयुक्त मोर्चा बनाउँदा हामीले आफ्नो राजनीतिक नारा र कार्यक्रमलाई उनीहरूले स्वीकार गरेमा उनीहरूको साथमा, उनीहरूले नगरेमा पार्टीले स्वतन्त्र रूपले जनतामा लैजाने र पार्टीका अग्रसरतामा यसको निमित्त सङ्घर्ष नगर्ने सवाल उठ्दैन ।

जो हाम्रो राजनीतिक नारा र कार्यक्रममा सरीक हुन सक्दैनन्, उनीहरूसँगको संयुक्त कारबाही नै साभा काम हुनेछ । राजा महेन्द्रका हुकुमशाही व्यवस्थाको

विरोधमा स-साना मागहरूदेखि लिएर पूर्ण प्रजातन्त्र सम्मको लागि हरप्रकारको जनसंघर्ष उठाउनु ।

यसै निमित्त संयुक्त मोर्चाको सवालमा जोसँग राजनीति र कार्यक्रममा मेल हुन सक्दछ । उनीहरूसँग साजा राजनीतिक नारा र कार्यक्रमलाई अपनाएर जोसँग पूर्ण कार्यमा बेमेल भएपनि राजनीतिक नारामा मेल हुन सक्छ, उनीहरूसँग साजा राजनीतिक नारामा जसलाई यी दुबै कुरा नामञ्जुर छन् उसलाई मिल्न सकिने अरू कुरामा मिलेर संयुक्त रूपले अगाडि जानु पर्दछ ।

साथीहरू,

हाम्रो तृतीय महाधिवेशन हाम्रो देशको गम्भीर राजनीतिक स्थितिमा हुँदै छ । यस्तो बेलामा हाम्रो पार्टी नेतृत्वको एक अङ्गले दक्षिणपन्थी अवसरवादी नीतिलाई अपनाएर प्रजातन्त्रलाई तिलाञ्जली दिई राजाको समर्थन गरी सेवामा हाजिर भए । जसले गर्दा देशको राजनीतिमा धोखा हुनुको साथै हाम्रो पार्टीको एकतामा समेत ठूलो धक्का पुऱ्याए । देशको यस्तो सङ्कटमा यदि उहाँहरूलाई आफ्नो राजनीतिक विचारमाथि विश्वास भएमा कमसेकम महाधिवेशनमा भाग लिएर प्रतिनिधि साथीहरूका अगाडि आफ्नो विचार राख्ने काम गर्न सक्नुहुन्थ्यो । उहाँहरूको विचार सही ठहरिएमा यसलाई स्वीकार नगर्ने सवाल पनि थिएन । तर उहाँहरूले आफ्नो पार्टी र साथीहरू माथि विश्वास गर्न सक्नु भएन र पार्टी काङ्ग्रेसलाई असफल पार्न हरसम्भव काम गरे । पार्टी काङ्ग्रेसमा आउने साथीहरूलाई जेल नेल, सर्वस्व हरणको धम्क र त्रास देखाउने काम गरे । यसको बाबजुद आज हाम्रो पार्टी सदस्यताको ८५ प्रतिशत साथीहरू भेला हुनमा सफल भएका छन् । हुनत पहिलो अथवा दोस्रो महाधिवेशनमा पनि हाम्रो देशको भौगोलिक स्थिति र यातायातको कठिनाइले गर्दा सबै सदस्यहरूको पूर्ण प्रतिनिधित्व कहिल्यै हुन सकेन । देशको आजको संकटको बेलामा जेल नेल, सर्वस्व अपहरणको पर्वाह नगरी सरकारको पुलिस र सी.आई.डी.हरूको आँखामा धूलो छरी राजावादी साथीहरूको आँखा बचाएर जुन यहाँ तपाईं साथीहरू भेला हुनुभयो यसले हाम्रो पार्टीको क्रान्तिकारी

परम्परालाई कुनै पनि कुरा शक्तिले दबाउन सक्ने छैन भन्ने कुरालाई साबित गरेको छ ।

साथीहरू,

हामीले आफ्नो देशमा तमाम जनताको जीवन सुनिश्चित र सुरक्षित गर्नेको निमित्त समाजवादी व्यवस्थालाई स्थापना गर्नु छ । तर जहाँ प्रजातान्त्रिक व्यवस्था छैन उहाँ यस व्यवस्थाको निमित्त चाहिने लाखौं जनताको क्रान्तिकारी ताकतलाई सङ्गठित गर्न सकिँदैन । यो कुरा महान् लेलिनले हामीलाई सिकाएका हुन् अनि ८१ देशका पार्टीहरूको वक्तव्यले पनि भनेको छ “प्रजातन्त्रको निमित्त हुने संघर्ष समाजवादको निमित्त हुने संघर्षको अभिन्न अंग हो ।” प्रजातन्त्रको निमित्त हुने संघर्षको दौरानमा नै हामी जनतासँग घनिष्ठ सम्पर्क राखी समाजवादको निमित्त चाहिने शक्तिको पनि सञ्चय गर्नेछौं ।

तसर्थ आजको प्रजातान्त्रिक संघर्ष सिधै पुरानो किसिमको पूँजीवादी पार्टीको नेतृत्वमा उनीहरूको पिछलगुवा भै पूँजीवादी प्रजातन्त्रलाई स्थापना गर्ने प्रजातन्त्र होइन । निश्चय पनि पूँजीवादी पार्टीलाई सङ्घर्ष नगर हामी एकलै प्रजातन्त्रको निमित्त संघर्ष गर्नेछौं भनी संकुचित विचार लिन सकिन्न । प्रजातान्त्रिक क्रान्तिमा पूँजीवादी पार्टीहरूको पनि आफ्नो भूमिका रहनेछ । यसै निमित्त उनीहरूको सामन्तवादी तथा साम्राज्यवाद तथा विदेशी शक्ति पक्षका कमजोर चरित्रको विरोधमा संघर्ष गर्दा गर्दै प्रजातान्त्रिक सङ्घर्षमा यथा सम्भव संयुक्त भएर जान पनि परेको छ । पूँजीवादी पार्टी अथवा वर्गले देशमा कुनै क्रान्तिकारी भूमिका खेल्न सक्दछ भने मजदूर वर्ग र अन्य क्रान्तिकारी वर्गहरूसँग संयुक्त भएर नै खेल्न सक्ने छ । यसै निमित्त नेपाल कम्युनिस्ट पार्टीले यस प्रजातान्त्रिक सङ्घर्षमा क्रान्तिकारी भूमिका खेल्नु परेको छ र मजदूर वर्गको नेतृत्वमा मजदूर, किसान एकाको आधारमा तमाम क्रान्तिकारी वर्गहरूको व्यापक संयुक्त मोर्चा बनाएर नै हामीले आफ्नो देशमा राष्ट्रिय स्वार्थको प्रतिनिधित्व गर्ने स्वस्थ प्रजातन्त्र अर्थात् राष्ट्रिय प्रजातन्त्रको स्थापना गर्न सक्नेछौं जुन राष्ट्रिय प्रजातन्त्रमा जनताको तमाम प्रजातान्त्रिक अधिकारहरूको सुरक्षा गर्नको साथै देशको आर्थिक तथा राजनीतिक

व्यवस्थालाई साम्राज्यवादी विदेशी स्वार्थ र प्रभावबाट मुक्त गरी आफ्नो देशको राजनीतिक तथा आर्थिक व्यवस्थालाई स्वतन्त्र रूपले विकास गर्न सक्ने छौं र भविष्यमा समाजवाद तिर लम्कने मार्गलाई विकास गर्न सक्नेछौं ।

यसै निमित्त राष्ट्रिय प्रजातन्त्रलाई परिलक्षित गर्दै देशका तमाम प्रजातन्त्रवादी क्रान्तिकारी वर्ग तथा शक्तिहरूलाई सङ्गठित गरेर नै हामीले आफ्नो प्रजातान्त्रिक आन्दोलनलाई अगाडि बढाउन परेको छ । निश्चय नै हामीले चाहेको प्रजातन्त्र इच्छा गर्दैमा प्राप्त हुँदैन । नत यो तमाम क्रान्तिकारीहरूको व्यापक सङ्गठन सजिलैसँग बन्नेछ । यी दुबै कुरा लामो सङ्घर्ष र अथक प्रयासले नै सफल हुनेछन् ।

या सङ्घर्ष लामो र थकाइ लाग्दा अवश्य हुनेछ । यसै निमित्त हाम्रो संघर्ष सिबा बाटो लिएर जाला भनेर भन्न सकिँदैन । हामीले धेरै नै टेढा मेढा बाटोबाट गुज्रनु पर्नेछ । कुनै देशको राजनीतिक क्रान्ति एउटै सीधा बाटोबाट तय भएको छैन । बीच बीचमा आई पर्ने अनेक राजनीतिक समस्याहरूलाई मिलाउँदै हामीले आफ्नो लक्ष्यतिर अगाडि बढ्नु पर्नेछ । लक्ष्य हाम्रो स्पष्ट छ । तर यस लक्ष्यलाई प्राप्त गर्न कुन बेला कस्तो राजनीतिक स्थितिबाट गुज्रनु पर्ने हो आजै अठोट गरेर भन्न सकिन्न । अन्धो गल्लीमा गएको गयै गएर पनि काम चल्दैन । तर कुन बाटो जाऊँ हामीले आफ्ना लक्ष्यलाई स्पष्ट राखौं, कुन बाटो जाऊँ हामी सबैले राम्रो समझदारी लिई हरेक कुराको छानबिन गरी एक राय भएर जाऊँ अनि निश्चय नै हामीले आफ्नो गलतिबाट पनि सिक्दै क्रान्तिकारी ताकतलाई सङ्गठित गरेर आफ्नो गलतीबाट पनि सिक्दै क्रान्तिकारी ताकतलाई सङ्गठित गरेर आफ्ना लक्ष्यलाई प्राप्त गर्न सक्नेछौं । हाम्रो उद्देश्य पवित्र छ, र हाम्रा शक्ति अजय छ ।

इन्क्लाब - जिन्दावाद ।

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी - जिन्दावाद ।

विश्वशान्ति - अमर होस् ।

किसान मजदूर - एक होऊ ।

अन्तर्राष्ट्रिय भाइचारा - अमर होस् ।

